

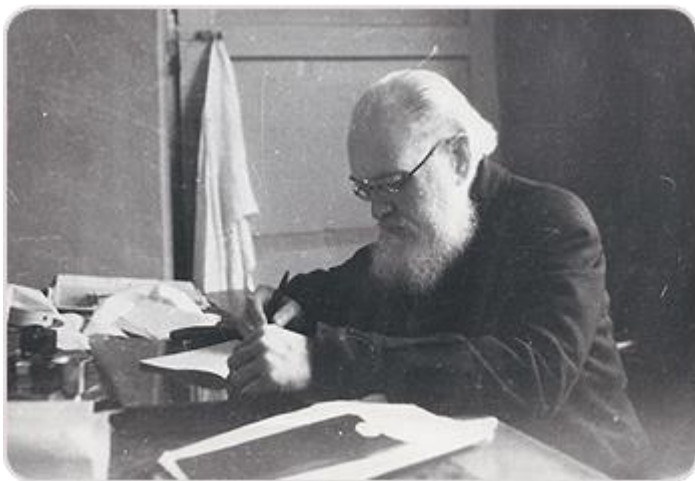
Πηγή: <https://www.impantokratoros.gr>

ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΙΜΑΙΑΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ"

Λόγος εις τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου

Τρία σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία του κόσμου εορτάζει σήμερα η Εκκλησία μας.

Το πρώτο είναι ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, τον οποίο εορτάζουμε σήμερα με χαρά και αγάπη, αλλά και με δέος ενώπιον του μεγαλείου του γεγονότος αυτού, το οποίο ονομάζεται «κεφάλαιον» (δηλαδή αρχή) της σωτηρίας μας.

Εννέα μήνες μετά τον Ευαγγελισμό πραγματοποιήθηκε και το δεύτερο από τα σημαντικότερα γεγονότα, η κατά σάρκα Γέννηση του Κυρίου μας Ιησού Χρίστου. Κορυφή και ολοκλήρωση της σωτηρίας μας θα είναι η ανάσταση του Κυρίου Ιησού Χρίστου μετά από ένα φρικτό θάνατο πάνω στο Σταυρό.

Όχι μόνο μια φορά αλλά πολλές φορές φανερώθηκαν στους αγίους άγγελοι. Έξι μήνες πριν τον Ευαγγελισμό της Παναγίας Παρθένου Μαρίας στάλθηκε ο αρχάγγελος Γαβριήλ στον ιερέα Ζαχαρία, ο οποίος υπηρετούσε στο ναό, για να του αναγγείλει, ότι απ' αυτόν θα γεννηθεί ο μεγαλύτερος μεταξύ των ανθρώπων, ο Πρόδρομος του Κυρίου ο Ιωάννης. Και σήμερα ο ίδιος φέρνει το χαρμόσυνο άγγελμα στην Υπεραγία και άχραντο Παρθένο Μαρία, η οποία ζούσε στο ταπεινό φτωχόσπιτο του ξυλουργού Ιωσήφ.

Ο διάλογος του με την Παναγία είναι τόσο άγιος και μεγαλειώδης που δεν τολμώ να τον περιγράψω με δικά μου λόγια αλλά πρέπει να τον επαναλάβω με Ευαγγελικά λόγια.

Όταν μπήκε ο αρχάγγελος στο υπερώο, είπε:

«Χαίρε, κεχαριτωμένη ο Κύριος μετά σου · ευλογημένη συ εν γυναιξίν.

Η δε ιδούσα διεταράχθη επί τω λόγω αυτού, και διελογίζετο ποταπός εἴη ο ασπασμός ούτος, και εἶπεν ο ἄγγελος αὕτη · μη φοβού, Μαριάμ· εὔρες γὰρ χάριν παρά τω Θεῷ. και ιδού σύλληψη εν γαστρί και τέξῃ υἱόν, και καλέσεις το ἄνομα αυτού Ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας και υἱός υψίστου κληθήσεται, και δώσει αὐτῷ Κύριος ο Θεός τον θρόνον αυτού του πατρός αυτού, και βασιλεύσει ἐπὶ τον οἶκον Ἰακώβ εις τους αἰῶνας, και της βασιλείας αυτού ουκ ἔσται τέλος.

Εἶπε δε Μαριάμ προς τον ἄγγελον πῶς ἔσται μοι τούτο, ἐπεὶ ἄνδρα ου γινώσκω; και ἀποκριθεὶς ο ἄγγελος εἶπεν αὕτη · Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε και δύναμις υψίστου ἐπισκιάσει σοι · διό και το γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱός Θεού...

Εἶπε δε Μαριάμ · ιδού η δούλη Κυρίου · γένοιτο μοι κατὰ το ρῆμα σου. και ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ο ἄγγελος» (Λκ. 1, 28-38).

Σας έχω πει πολλά τα προηγούμενα χρόνια γι' αυτόν το μοναδικό στην Ιστορία του κόσμου διάλογο. Αλλά τώρα θα σταθώ στα λόγια του Αρχαγγέλου:

«Πνεύμα Ἅγιον επελεύσεται ἐπὶ σε καὶ δύναμις υψίστου ἐπισκιάσει σοὶ διό καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ».

Κανείς ποτέ, από τη δημιουργία του κόσμου και μέχρι τη συντέλεια του, δεν γεννήθηκε και δεν θα γεννηθεί κατά τον τρόπο, κατά τον οποίο γεννήθηκε ο Θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός. Κανείς ποτέ δε γεννήθηκε χωρίς άνδρα. Κανείς δε γεννήθηκε και δε θα γεννηθεί με την επέλευση του Αγίου Πνεύματος. Σε κανέναν ποτέ δεν κατοίκησε το Ἅγιο Πνεῦμα με τέτοια ολοκληρωμένη πληρότητα, με την οποία εγκατοίκησε στην Παναγία Παρθένο Μαρία. Κανέναν δεν επισκίασε η δύναμη του Υψίστου και τα μητρικά σπλάγχχνα καμμίας γυναίκας δεν αγίασε, με τέτοια πληρότητα και δύναμη, όπως τα σπλάγχχνα της Υπεραγίας Παρθένου Μαρίας.

Κρατήστε βαθειά στην καρδιά σας, αυτό που σας λέω για την πλήρη ενότητα του Πνεύματος του Θεού και της ανθρώπινης ουσίας της Μαρίας.

Η ψυχή και το πνεύμα του ανθρώπου έχουν την αρχή τους στο Πνεῦμα του Θεού. Το δεύτερο κεφάλαιο της Παλαιάς Διαθήκης λέει, ότι έπλασε ο Θεός τον πρώτο άνθρωπο, τον Αδάμ, «χουν από της γης και ενεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοήν ζωής» (Γέν. 2, 7).

Με το Πνεύμα του Θεού μόνο το πνεύμα του ανθρώπου είναι δυνατόν να κοινωνεί, εφόσον από Εκείνον προέρχεται, όπως συμβαίνει και στην φύση, συγγενή δηλαδή μεταξύ τους πράγματα να έχουν πραγματική επικοινωνία.

Την δυνατότητα της αληθινής κοινωνίας με τον Θεό την διδαχθήκαμε από τον ίδιο τον Κύριο μας Ιησού Χριστό, ο οποίος λέει:

«Εάν τις αγαπά με, τον λόγον μου τηρήσει, και ο πατήρ μου αγαπήσει αυτόν, και προς αυτόν ελευσόμεθα και μονήν παρ' αύτω ποιήσομεν» (Ιω. 14, 23).

Αλλά και ο απόστολος Παύλος με κάποια έκπληξη ρωτάει τους χριστιανούς της Κορίνθου: «Ουκ οίδατε ότι ναός Θεού έστε και το Πνεύμα του Θεού οικεί εν υμίν;» (Α' Κορ. 3, 16).

Από τους βίους των αγίων γνωρίζουμε για μιά πραγματική κοινωνία με τον Θεό, που είχαν στη ζωή τους οι άγιοι του Θεού. Γνωρίζουμε ότι αυτοί υπήρξαν κατοικοιτήρια του Πνεύματος του Θεού. Αλλά ακόμα και αυτή η βαθειά κοινωνία τους με το Θεό δεν μπορεί να συγκριθεί μ' εκείνη την ευλογημένη κατάσταση, η οποία υπερβαίνει ακόμα και την κατάσταση των αγγέλων και των αρχαγγέλων, στην όποια βρέθηκε η Υπεραγία Παρθένος Μαρία μετά την επέλευση του Αγίου Πνεύματος.

Αυτό δεν μπόρεσε, η καλύτερα, δεν ήθελε να αντιληφθεί ο κακότυχος εκείνος αιρετικός Νεστόριος, ο οποίος ισχυριζόταν ότι η Υπεραγία Θεοτόκος γέννησε έναν κοινό άνθρωπο Ιησού Χριστό, με τον οποίο αργότερα ενώθηκε ο Θεός, γι' αυτό και την Υπεραγία Παρθένο Μαρία την ονόμαζε Χριστοτόκο και όχι Θεοτόκο.

Αν, έστω και ελάχιστο, δίκαιο είχε ο Νεστόριος, τότε ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός θα ήταν όχι ο Υιός του Θεού και Θεάνθρωπος αλλά ένας από τους πολλούς μεγάλους αγίους, οι οποίοι ονομάζονται αληθινοί ναοί και μονές του Πατρός και του Υιού για την απέραντη αγάπη τους στον Θεό και την τέλεια εφαρμογή στη ζωή τους των εντολών του Χριστού. Όπως βλέπετε ο Νεστόριος δικαίως αναθεματίστηκε από την Τρίτη Οικουμενική Σύνοδο.

Σ' αυτό το σημείο θα μπορούσα να τελειώσω τον εγκωμιαστικό μου λόγο προς τιμήν της μεγάλης αυτής εορτής του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Όμως δεν θέλω να προσπεράσω τα λόγια εκείνα του Αρχαγγέλου Γαβριήλ, τα όποια μπαίνουν σε κάθε καθαρή καρδιά:

«Χαίρε, κεχαριτωμένη · ο Κύριος μετά σου».

Όλοι εσείς, που είστε ομόψυχοι με μένα, πέστε μου, μπορεί να υπάρξει ανώτερη και καθαρότερη χαρά από αυτή, που δίνει η αίσθηση ότι μαζί μας είναι ο Κύριος! Ότι μας αγαπά, επειδή φυλάσσουμε τις εντολές Του και ότι θα έλθει μαζί με τον Άναρχο Πατέρα Του και θα κατοικήσει μαζί μας!

Της ανώτατης αυτής ευτυχίας και χαράς να μας αξιώσει ο Κύριος και Θεός μας Ιησούς Χριστός διά πρεσβειών της Υπεραγίας και Αχράντου Παρθένου Μαρίας! Αμήν.

Λόγος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος

Η μεγάλη γιορτή της Μεταμορφώσεως του Κυρίου μας δίνει την αφορμή να θυμηθούμε τα λόγια του Κυρίου μας Ιησού Χριστού:

«Ου πιστεύεις ότι εγώ εν τω πατρί και ο πατήρ εν εμοί εστι; τα ρήματα α εγώ λαλώ υμίν, απ' εμαυτού ου λαλώ. ο δε πατήρ ο εν εμοί μένων αυτός ποιεί τα έργα. Πιστεύετέ μοι ότι εγώ εν τω πατρί και ο πατήρ εν εμοί. ει δε μη, διά τα έργα αυτά πιστεύετέ μοι» (Ιωάν. 14, 10-11).

Μεγάλα και αμέτρητα ήταν τα θαύματα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού: με ένα μόνο λόγο του ανέστησε την κόρη του Ιαείρου, του αρχισυναγώγου, τον γιο της χήρας της Ναϊν, ακόμα και τον Λάζαρο, ο οποίος ήταν στον τάφο τέσσερις ολόκληρες ημέρες. Με ένα λόγο του μόνο επιτίμησε τους ανέμους και τα κύματα της λίμνης Γεννησαρέτ και έγινε απόλυτη γαλήνη. Με πέντε ψωμιά και δύο ψάρια χόρτασε πέντε χιλιάδες ανθρώπους, χωρίς γυναίκες και παιδιά, και με τέσσερα ψωμιά τέσσερις χιλιάδες.

Ας θυμηθούμε πως κάθε μέρα θεράπευε τους ασθενείς, γιατρεύοντας κάθε είδους ασθένεια, έδιωχνε τα πονηρά πνεύματα από τους δαιμονιζομένους. Πως ξαναέδινε την όραση στους τυφλούς και την ακοή στους κουφούς με ένα μόνο άγγιγμά του. Δεν φτάνουν αυτά;

Όλα αυτά όμως δεν ήταν αρκετά για τους ανθρώπους οι οποίοι τον ζήλευαν, για τους ανθρώπους για τους οποίους ο μέγας προφήτης Ησαΐας είπε:

«Ακοή ακούσετε και ου συνήτε, και βλέποντες βλέψετε και ου μη ιδήτε. επαχύνθη γαρ η καρδιά του λαού τούτου, και τοις ωσί βαρέως ήκουσαν, και τους οφθαλμούς αυτών εκάμμυσαν, μήποτε ιδωσι τοις οφθαλμοίς και τοις ωσίν ακούσωσι και τη καρδιά συνώσι και επιστρέψωσι, και ιάσομαι αυτούς» (Ματθ. 13, 14-15).

Σε όλα αυτά, τα οποία όμως δεν ήταν αρκετά για τους βαρήκοους ανθρώπους και με τα συσκοτισμένα μάτια, πρόσθεσε ο Κύριός μας

Ιησούς Χριστός το μέγα θαύμα της Μεταμορφώσεώς Του στο όρος Θαβώρ. Σ' αυτόν, που έλαμψε με ένα εκθαμβωτικό θείο φως, εμφανίστηκαν οι προφύτες της Παλαιάς Διαθήκης, ο Μωυσής και ο Ηλίας και προσκύνησαν τον δημιουργό του νόμου. Με φόβο και τρόμο έβλεπαν το θαυμαστό αυτό θέαμα οι εκλεκτοί απόστολοι Πέτρος, Ιάκωβος και Ιωάννης. Και μετά από τη νεφέλη, που τους σκέπασε, ακούστηκε η φωνή του Θεού:

«Ούτος εστιν ο Υιός μου ο αγαπητός, εν ω ευδόκησα. αυτού ακούετε» (Ματθ. 17, 5).

Οι άγιοι απόστολοι κήρυξαν σ' όλο τον κόσμο, ότι ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός είναι «αληθώς, του Πατρός το απαύγασμα».

Ο κόσμος ολόκληρος, όταν το άκουσε, θα έπρεπε να γονατίσει μπροστά στον Κύριο Ιησού Χριστό και να προσκυνήσει τον Αληθινό Υιό του Θεού.

Θα έπρεπε η εμφάνιση στο Θαβώρ των δύο πιο μεγάλων προφητών της Παλαιάς Διαθήκης και η προσκύνηση του Κυρίου Ιησού Χριστού κατά την μεταμόρφωσή του, να κλείσει για πάντα τα βδελυρά χείλη των γραμματέων και των φαρισαίων, οι οποίοι μισούσαν τον Κύριο Ιησού και τον θεωρούσαν παραβάτη του νόμου του Μωυσή. Αλλά και μέχρι σήμερα δεν πιστεύουν οι Εβραίοι ότι Αυτός είναι ο Μεσσίας.

Όχι μόνο οι Εβραίοι δεν τον πιστεύουν, αλλά και για πολλούς χριστιανούς όλο και περισσότερο θαμπώνει το θείο φως του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Ακόμα μικρότερο γίνεται το μικρό ποίμνιο του Χριστού για το οποίο το θείο φως του Χριστού λάμπει με την ίδια δύναμη με την οποία έλαμψε στους αποστόλους Πέτρο, Ιάκωβο και Ιωάννη τότε στο όρος Θαβώρ.

Όμως να μην απελπιζόμαστε, επειδή ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός είπε:

«Μη φοβού το μικρόν ποίμνιον. ότι ευδόκησεν ο πατήρ υμών δούναι υμίν την βασιλείαν» (Λκ. 12, 32).

Η απιστία μεταξύ των λαών έλαβε ανησυχητικές διαστάσεις και το φως του Χριστού επισκιάστηκε από το σκοτεινό νέφος της αθεΐας. Σήμερα πιο συχνά από ποτέ ενθυμούμαστε το φοβερό λόγο του Χριστού:

«Πλην ο Υιός του ανθρώπου ελθών άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης;» (Λκ. 18, 8).

Να μην απελπιζόμαστε όμως, επειδή Εκείνος, λέγοντας για τα σημεία της δευτέρας παρουσίας του, είπε:

«Αρχομένων δε τούτων γίνεσθαι ανακύψατε και επάρατε τας κεφάλας υμών, διότι εγγίζει η απολύτρωσις υμών» (Λκ. 21, 28).

Να είναι, λοιπόν, η ζωή σας τέτοια ώστε την φοβερή ημέρα της Κρίσεως να μπορέσουμε να σηκώσουμε το κεφάλι μας και όχι να το σκύψουμε βαθειά απελπισμένοι. Αμήν.

1956

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τον καθένα από μας τον βασανίζει το ερώτημα: τι θα γίνει με μας και

τι μας περιμένει μετά το θάνατο; Μία σαφή απάντηση σ' αυτό το ερώτημα μόνοι μας δεν μπορούμε να την βρούμε. Αλλά η Αγία Γραφή και πρώτα απ' όλα ο λόγος του Κυρίου μας Ιησού Χριστού μας αποκαλύπτουν αυτό το μυστικό. Μας το αποκαλύπτουν επίσης το απολυτίκιο και το κοντάκιο της μεγάλης αυτής γιορτής της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου και οι εκκλησιαστικοί ύμνοι που ψάλλονται σ' αυτή τη γιορτή.

Θέλω όλοι σας να καταλάβετε, γιατί ο θάνατος της Υπεραγίας Θεοτόκου και Παρθένου Μαρίας λέγεται Κοίμησή της. Ο μέγας απόστολος Ιωάννης ο Θεολόγος στο 20ο κεφάλαιο της Αποκαλύψεως μιλάει για τον πρώτο και το δεύτερο θάνατο. Ο πρώτος μόνο θάνατος, ο οποίος είναι αναπόφευκτος για όλους τους ανθρώπους, περιμένει και τους αγίους και τους δικαίους. Αλλά ο δεύτερος, ο φοβερός και αιώνιος θάνατος, περιμένει τους μεγάλους και αμετανόητους αμαρτωλούς, οι οποίοι αρνήθηκαν την αγάπη και την δικαιοσύνη του Θεού και είναι καταδικασμένοι να βρίσκονται αιωνίως σε κοινωνία με το διάβολο και τους αγγέλους του.

Στο Ευαγγέλιο του ίδιου μεγάλου αποστόλου και ευαγγελιστού Ιωάννου του Θεολόγου διαβάζουμε τα λόγια του Χριστού, τα οποία είναι πολύ στενά συνδεδεμένα με όσα γράφει η Αποκάλυψη: «αμήν αμήν λέγω υμίν ότι ο τον λόγον μου ακούων και πιστεύων τω πέμψαντί με έχει ζωήν αιώνιον και εις κρίσιν ουκ έρχεται, αλλά μεταβέβηκεν εκ του θανάτου εις την ζωήν» (Ιωάν. 5, 24).

Το ακούτε, το καταλαβαίνετε; Νομίζω ότι ακόμα και θα πρέπει να σας κινήσει την περιέργεια το γεγονός ότι όλοι όσοι υπακούουν στο λόγο του Χριστού και πιστεύουν στον Ουράνιο Πατέρα του, ο οποίος τον έστειλε, αμέσως μετά το θάνατο τους θα περάσουν στην αιώνια ζωή. Δεν υπάρχει

λόγος να δικαστούν αυτοί που έχουν ζωντανή πίστη στο Θεό και υπακούουν στις εντολές του.

Και στους μεγάλους δώδεκα αποστόλους είπε ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός: «αμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ματθ. 19, 28). Δικαστές καὶ κατήγοροι θα εἶναι κατὰ τὴν Φοβερά Κρίση τοῦ Θεοῦ οἱ Απόστολοι τοῦ Χριστοῦ καὶ, βεβαίως, εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ φανταστοῦμε νὰ δικάζονται ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος καὶ Αειπάρθενος Μαρία, ὁ Βαπτιστής τοῦ Κυρίου Ἰωάννης, οἱ μεγάλοι προφῆτες τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Εὐώχ τοὺς ὁποῖους ζωντανούς τοὺς πήρε ὁ Θεὸς στὸν Οὐρανό, ὅλο τὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ, οἱ δοξασμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸ ἅγιοι ἀρχιερεῖς καὶ θαυματουργοί με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἅγιο Νικόλαο, ἀρχιεπίσκοπο Μύρων τῆς Λυκίας. Εἶναι ἀδύνατον ἀκόμα καὶ νὰ περάσει ἀπὸ τὸ μυαλό μας ἡ σκέψη πὼς θα δικαστοῦν αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἀκούσαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ: «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Λκ. 17, 21). Σ' αὐτούς τοὺς μεγάλους ἀγωνιστὲς τοῦ Χριστοῦ, σὰν σὲ πολῦτιμοὺς ναοὺς κατοικοῦσε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀκόμα καὶ ζώντας στὴ γῆ, αὐτοὶ βρισκόταν στὴν ἀμεση κοινωνία με τὸν Θεό, ἐπειδὴ ἔτσι εἶπε ὁ Κύριος μας Ιησούς Χριστός: «Εάν τις ἀγαπήσῃ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν» (Ἰωάν. 14, 23).

Ἡ Ὑπεραγία Παρθένος Μαρία υπήρξε ἀχραντος ναὸς τοῦ Σωτήρος καὶ σ' αὐτὴν κατοίκησε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὴν αγιότατη μήτρα τῆς ἔλαβε τὸ ἀνθρώπινο σῶμα ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὁποῖος κατέβηκε ἀπὸ τοὺς Οὐρανοὺς. Γι' αὐτὸ ὁ σωματικὸς τῆς θάνατος δὲν ἦταν θάνατος ἀλλὰ

Κοίμηση, δηλαδή ένα άμεσο πέραςμα από τη Βασιλεία του Θεού εντός της στη Βασιλεία των Ουρανών και την αιώνια ζωή.

Μού ήρθε τώρα στο μυαλό και κάτι καινούριο. Σ' ένα από τα προηγούμενα κηρύγματα μου σάς έλεγα, ότι έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε, ότι και το σώμα της Υπεραγίας Θεοτόκου με τη δύναμη του Θεού έγινε άφθαρτο και ανελήφθη στους ουρανούς. Αυτό μάς λέει και το κοντάκιο της μεγάλης γιορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου: «Την εν πρεσβείαις ακοίμητον Θεοτόκον, και προστασίαις αμετάθετον ελπίδα, τάφος και νέκρωσις ουκ εκράτησεν ως γαρ ζωής Μητέρα, προς την ζωήν μετέστησεν, ο μήτραν οικήσας αειπάρθενον».

Προσέξτε: «τάφος και νέκρωσις ουκ εκράτησεν». Σκεπτόμενοι αυτό, ας θυμηθούμε και τι γράφει η Αγία Γραφή για το θάνατο του μεγαλύτερου προφήτη της Παλαιάς Διαθήκης, του Μωυσή στο 34ο κεφάλαιο του βιβλίου του Δευτερονομίου, ότι πέθανε σύμφωνα με το λόγο του Θεού στο όρος Νεβώ και τάφηκε στη γη Μωάβ. Ο τάφος του μεγάλου αυτού προφήτη έπρεπε να είναι για πάντα τόπος προσκυνήματος για όλο το λαό του Ισραήλ. Όμως στη Βίβλο διαβάζουμε, ότι: «ουκ οίδεν ουδείς την ταφήν αυτού έως της ημέρας ταύτης» (Δευτ. 34, 6). Όμως κατά τη Μεταμόρφωση του Κυρίου στο όρος Θαβώρ εμφανίστηκε ο Μωυσής στον Κύριο και Δεσπότη του τον Ιησού μαζί με τον προφήτη Ηλία, ο οποίος αρπάχτηκε ζωντανός στους ουρανούς.

Νομίζω ότι δεν θα είναι αμαρτία αν θα πούμε, ότι το σώμα του μεγάλου Μωυσή, όπως και το σώμα της Υπεραγίας Θεοτόκου, με τη δύναμη του Θεού, έμεινε άφθαρτο. Γι' αυτό και ο τάφος του είναι άγνωστος.

Να σκεφτόμαστε, αδελφοί και αδελφές μου, την μακάρια Κοίμηση της Υπεραγίας Παρθένου Μαρίας και να θυμόμαστε τα λόγια του

Κυρίου μας Ιησού Χριστού: «Αμήν αμήν λέγω υμίν ότι ο τον λόγον μου ακούων και πιστεύων τω πέμψαντί με έχει ζωὴν αἰώνιον, και εις κρίσιν ουκ ἔρχεται, αλλά μεταβέβηκεν εκ του θανάτου εις την ζωὴν» (Ἰωάν. 5, 24). Να μάς αξιώσει ο Θεός να γευθούμε και εμεῖς οι αμαρτωλοί τη μεγάλη αὐτή χαρά, με τη χάρη και τη φιλανθρωπία του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, φ η δόξα και το κράτος συν τω ἀνάρχω αὐτοῦ Πατρὶ και τω Παναγίῳ Αὐτοῦ Πνεύματι εις τους αἰῶνας. Αμήν.

Λόγος εις την Μεγάλη Παρασκευή

«Ἦν δὲ ὥσεί ὥρα ἑκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης» (Λκ. 23, 44).

Ο ἥλιος ἀπὸ τὸν τρόπον γιὰ τὸ τι ἔκαναν οἱ δολοφόνοι, σκοτώνοντας στὴ γῆ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἐκρυψε τὶς ἀκτίνες του, γιὰ νὰ μὴν δεῖ κανεὶς τὸ πιο φρικτὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐγκλήματα ποὺ διαπράχθηκαν ποτέ πάνω στὴ γῆ. Ἀπὸ φόβο καὶ τρόμο ἐσιώπησαν τὰ καταραμένα χεῖλη αὐτῶν ποὺ δολοφόνησαν τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ποὺ λίγο πρὶν Τὸν ἐνέπαιζαν, λέγοντας: «Ἄλλους ἐσωσεν, εαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ» (Μθ. 27, 42).

Ἦρθε ἡ στιγμή, ποὺ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά του. Ξέρετε γιὰτί οἱ ἄλλοι ποὺ ἐκτελέστηκαν πάνω στὸ σταυρὸ κρέμονταν σ' αὐτὸν ολόκληρες ἡμέρες μέχρι νὰ πεθάνουν ἐνῶ ὁ Κύριός μας πέθανε πολὺ πιο γρήγορα, σὲ ἑξι ὥρες μόνο; Ξέρετε ὅτι ὁ πάρα πολὺ δυνατὸς πόνος, ὁ ὁποῖος διαρκεῖ πολὺ καιρὸ μπορεῖ καὶ μόνο αὐτὸς νὰ γίνῃ αἰτία τοῦ θανάτου; Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη με τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Τὸ μαρτύριο καὶ τὰ βάσανά Του ἦταν φρικτά ἐπειδὴ Τὸν συνέθλιβε τόσο ἀφάνταστα μεγάλο φορτίο τῶν αμαρτιῶν ὅλου τοῦ

κόσμου, για τις όποιες εκούσια θυσιάστηκε και τις εξαγόρασε με το άχραντό Του Αίμα.

Η δύναμη που Του έμεινε έφτασε μόνο για να πει τα τελευταία Του λόγια: «Διψώ» (Ιω. 19, 28). «Πάτερ, εις χείρας σου παρατίθεμαι το πνεύμα μου» (Λκ. 23 46). Σείστηκε η γη και το καταπέτασμα του ναού σκίστηκε στα δύο, από πάνω ως κάτω. Και έφευγε, χτυπώντας τα στήθη, ο άπιστος λαός που δεν δέχθηκε τον Μεσσία του. Τι σκέφτονταν οι ανόητοι αυτοί φανατικοί, οι οποίοι λίγο πριν φώναζαν στον Πιλάτο: «Σταύρωσον σταύρωσον αυτόν» (Λκ. 23, 21). «Το αίμα αυτού εφ' ημάς και επί τα τέκνα ημών» (Μθ. 27, 25). Έχουν καταλάβει άραγε ότι ο ίδιος ο σατανάς με το στόμα τους φώναζε τα φοβερά αυτά λόγια;

Οι ίδιοι άνθρωποι λίγο πριν υποδέχονταν πανηγυρικά τον Κύριο Ιησού Χριστό, στρώνοντας στην οδό τα ιμάτιά τους και κρατώντας στα χέρια τους κλαδιά φοινικιάς και κραυγάζοντας: «Ωσαννά, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι Κυρίου, βασιλεύς του Ισραήλ» (Ιω. 12, 13). Είναι πολύ φοβερό αυτό το πράγμα, δείχνει πόσο βαθειά στην καρδιά του ανθρώπου μπορεί να εισέλθει το πονηρό πνεύμα.

Ας αφήσουμε όμως τον ανόητο φανατισμό των εχθρών του Χριστού, οι οποίοι θεωρούσαν βαρειά αμαρτία και κατάργηση του Μωσαϊκού νόμου την θεραπεία κατά την ήμερα των Σαββάτων των παραλύτων, των ασθενών, των κατεχομένων από βαρείες αρρώστιες, των δαιμονιζομένων και των εκ γενετής τυφλών. Ας σκεφτούμε ότι και άλλου είδους φανατισμός υπήρξε στην ιστορία του ανθρώπινου γένους. Ας θυμηθούμε πόσοι κατά φαντασίαν αιρετικοί πέθαναν στις φλόγες της ιεράς εξέτασης στην Ισπανία. Ας θυμηθούμε την νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου κατά την οποία σφάχτηκαν πολλοί Γάλλοι προτεστάντες εξ αιτίας της ετεροδοξίας τους. Ας θυμηθούμε τα ποτάμια αίματος που χύθηκαν κατά

τον πόλεμο, όταν οι χριστιανοί 30 ολόκληρα χρόνια πολεμούσαν εναντίων των άλλων χριστιανών.

Αλλά ας κοιτάξουμε γύρω μας. Βλέπουμε ότι υπάρχουν τόσοι πολλοί όχι ετερόδοξοι αλλά άνθρωποι, οι οποίοι καθόλου δεν πιστεύουν στον Χριστό. Πολλοί είναι και αυτοί για τους οποίους είπε ο απόστολος Παύλος: «αθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρίς οικτιρμών επί δυσίν ή τρισίν μάρτυσιν αποθνήσκει, πόσω δοκείτε χείρονος αξιωθήσεται τιμωρίας ο τον υιόν του Θεού καταπατήσας και το αίμα της δι-αθήκης κοινόν ηγησάμενος, εν ω ηγιασθή και το Πνεύμα της χάριτος ενυβρίσας;» (Εβρ. 10, 28-29).

Δεν μπορούμε σε τίποτα να βοηθήσουμε αυτούς τους κακότυχους ανθρώπους. Είμαστε μόνο ένα μικρό ποίμνιο του Χριστού και ποτέ δεν ξεχνάμε τα φοβερά λόγια του Σωτήρος μας: «Πλήν ο Υιός του ανθρώπου ελθών άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης;» (Λκ. 18, 8). Στεκόμαστε όλοι μας τώρα ενώπιον του Επιταφίου. Κατά την φοβερή αυτή στιγμή αποκαθλώνεται η Θυσία, η οποία τελέστηκε για τις αμαρτίες τις δικές μας αλλά και όλου του κόσμου. Βλέπουμε στον Επιτάφιο το νεκρό Του σώμα γεμάτο ανοιχτές πληγές. Το τρομερό αυτό θέαμα ας γίνει αιτία να ανάψει στις καρδιές μας η αγάπη προς τον Υιό του Θεού, ο Οποίος υπέφερε τόσα βάσανα από τους ανθρώπους τους οποίους ήλθε να σώσει, αλλά εκείνοι δεν Τον δέχθηκαν. Ελάτε όλα τα πιστά τέκνα του Χριστού να προσκυνήσουμε τον Επιτάφιο, να τον φιλήσουμε με τα χείλη μας, να τον αγγίζουμε με τις καρδιές μας και να τον βρέξουμε με τα δάκρυά μας. Αμήν.

Λόγος εις την Κυριακή των Μυροφόρων

Στα τριάμιση τελευταία χρόνια της επίγειας ζωής του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, όταν Αυτός κήρυττε το Ευαγγέλιο της δικαιοσύνης και έκανε αμέτρητα θαύματα, μαζί Του βρίσκονταν συνεχώς οι άγιοι απόστολοι και οι μυροφόρες γυναίκες. Οι απόστολοι τους οποίους ο ίδιος διάλεξε ήταν περισσότεροι από τις μυροφόρες. Και μόνο τους αποστόλους έστειλε ο Κύριος να κηρύττουν το Ευαγγέλιο. Μόνο στους αποστόλους έδωσε την εξουσία να διώχνουν τα δαιμόνια και να θεραπεύουν τους ασθενείς. Οι μυροφόρες, αν και δεν τις αγαπούσε ο Κύριος λιγότερο από τους αποστόλους, δεν έλαβαν απ' Αυτόν τέτοια χαρίσματα.

Πρέπει να σκεφτούμε ποιοι είναι οι λόγοι που ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός άλλη στάση κρατούσε απέναντι στους άνδρες και άλλη απέναντι στις γυναίκες, τα δύο αυτά φύλα του ανθρωπίνου γένους. Δεν μπορούμε βέβαια να δώσουμε μία εξαντλητική απάντηση σ' αυτό το ερώτημα.

Μπορούμε όμως με βάση όχι τη δική μας λογική αλλά την αγία Γραφή να βρούμε κάποια στοιχεία που θα βοηθήσουν τη σκέψη μας να πάρει σωστή κατεύθυνση.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να σκεφτούμε, αν μπορούσαν ή όχι οι γυναίκες με τις ασθενείς δυνάμεις τους να σηκώσουν το βάρος του αποστολικού έργου, των διωγμών και των βασάνων που υπέφεραν οι απόστολοι του Χριστού. Υπάρχουν γι' αυτό το θέμα πολλές μαρτυρίες και στην Αγία Γραφή και στους βίους των αποστόλων. Ας ακούσουμε τι λέει ο Πρωτοκορυφαίος και μεγάλος απόστολος Παύλος για τα βάσανα που υπέφερε για τον Χριστό και τους διωγμούς που υπέστη για το όνομά Του κατά τη διάρκεια του αποστολικού του έργου:

«Υπό Ιουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρά μίαν έλαβον, τρις ερραβδίσθην, άπαξ ελιθάσθην, τρις εναυάγησα, νυχθημερόν εν τω βυθώ πεποιήκα· οδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμών, κινδύνοις ληστών, κινδύνοις εκ γένους, κινδύνοις εξ εθνών, κινδύνοις εν πόλει, κινδύνοις εν ερημία, κινδύνοις εν θαλάσση, κινδύνοις εν ψευδαδέλφοις· εν κόπω και μόχθω, εν αγρυπνίαις πολλάκις, εν λιμώ και δίψει, εν νηστείαις πολλάκις, εν ψύχει και γυμνότητι» (Β' Κορ. 11, 24-27).

Αυτά υπέφερε ο απόστολος Παύλος.

Ας θυμηθούμε τώρα το βίο του Πρωτοκλήτου αποστόλου Ανδρέα. Ήταν πολύ δύσκολη η ζωή του. Στην αρχή κήρυττε το Ευαγγέλιο στην Ιουδαία.

Μετά πήγε στην περιοχή της Μαύρης θάλασσας, επισκέφτηκε όλες τις σημαντικότερες παραθαλάσσιες πόλεις και κήρυττε εκεί τον Χριστό. Στη Σινώπη οι ειδωλολάτρες τον χτύπησαν με αγριότητα και τον άφησαν μισοπεθαμένο έξω από την πύλη της πόλεως. Εδώ του φανερώθηκε ο Κύριος Ιησούς Χριστός, τον θεράπευσε και του είπε να μην φοβάται κανέναν. Έτσι ο απόστολος Ανδρέας συνέχισε το δρόμο και αφού πέρασε την Αμπχαζία και τον Καύκασο έφτασε στην Κριμαία.

Ναι, και εδώ κήρυττε ο απόστολος Ανδρέας το Ευαγγέλιο. Όμως δεν σταμάτησε εδώ αλλά συνέχισε την πορεία του. Ακολουθώντας τον ποταμό Δνείπερο έφτασε στον τόπο όπου σήμερα βρίσκεται η μεγάλη και η αγία πόλη του Κιέβου. Εκεί στους λόφους του Κιέβου ύψωσε τον Τίμιο Σταυρό και είπε: «Πιστέψτε με, εδώ σ' αυτούς τους λόφους θα λάμψει η χάρη του Θεού. Μεγάλη πόλη θα είναι εδώ, θα κτίσει ο Κύριος στον τόπο αυτό πολλές εκκλησίες και θα φωτίσει με το θείο Βάπτισμα όλη την Ρωσική γη».

Δεν τελείωσε όμως στο Κίεβο η περιοδεία του. Ο απόστολος του Χριστού προχώρησε στο βάθος της ρωσικής γης και έφτασε μέχρι την βόρεια πόλη Νόβγκορον. Φανταστείτε τώρα πόσο δύσκολος ήταν ο δρόμος του. Από δω γύρισε στην Ελλάδα, όπου τελείωσε τη ζωή του πάνω στο σταυρό. Δεν κάρφωσαν με τα καρφιά τα χέρια και τα πόδια του αλλά τα έδεσαν με σχοινί για να υποφέρει πιο πολύ. Επάνω στο σταυρό ο απόστολος βρισκόταν τέσσερις μέρες και τέσσερις νύχτες, υποφέροντας πολλά βάσανα και δοξάζοντας τον Θεό.

Σκεφτείτε τώρα, αν θα μπορούσαν οι μυροφόρες γυναίκες να αντέξουν τέτοιους κόπους, πόνους και διαγμούς που υπέφεραν οι απόστολοι. **Σας έχω πει ότι εκτός από τον άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο όλοι οι άλλοι απόστολοι είχαν μαρτυρικό θάνατο και πολλοί απ' αυτούς τελείωσαν την**

ζωή τους πάνω στο σταυρό. Θα μπορούσαν οι γυναίκες να αντέξουν τέτοιους κόπους; Τέτοιους διωγμούς και καταδιώξεις που υφίσταντο οι απόστολοι; Μπορούν να συγκριθούν οι ασθενείς δυνάμεις μιας γυναίκας με την δύναμη που είχε για παράδειγμα ο άγιος απόστολος Ανδρέας; Ασφαλώς όχι. Οι γυναίκες είναι πιο αδύναμες από τους άνδρες, γι' αυτό και ο Κύριος Ιησούς Χριστός αλλιώς φερόταν στους άνδρες και αλλιώς στις γυναίκες. Δεν θέλησε να επιφορτίσει τις μυροφόρες γυναίκες με το βάρος του αποστολικού έργου.

Αυτή είναι η μία όψη του νομίσματος. Υπάρχει όμως και μία άλλη, η οποία και αυτή έχει μεγάλη σημασία. Ακούστε τι είπε ο μεγάλος προφήτης Μωϋσής στο πέμπτο βιβλίο της Πεντατεύχου, στο Δευτερονόμιο: «Ουκ έσται σκεύη ανδρός επί γυναικί, ουδέ μη ενδύσεται ανήρ στολήν γυναικείαν, ότι βδέλυγμα Κυρίω τω Θεώ σου εστιν πας ποιών ταύτα» (Δευτ. 22, 5). Μη νομίζετε ότι εδώ πρόκειται για καρναβάλια. Και να μην νομίζετε ότι είναι ασήμαντος αυτός ο σύντομος λόγος του προφήτη, που αναφέρεται στο γυναικείο ένδυμα.

Ο λόγος αυτός έχει μεγάλη σπουδαιότητα και θα ήθελα να το καταλάβετε διότι αυτό θα μας βοηθήσει για να κατανοήσουμε καλύτερα γιατί ο Κύριος Ιησούς Χριστός ανέθεσε το αποστολικό έργο με τους κόπους και τους πόνους του στους άνδρες αποστόλους και όχι στις μυροφόρες γυναίκες. Είναι πολύ σημαντική η διάκριση που έκανε ο Κύριος μεταξύ ανδρών και γυναικών σε σχέση με το ρόλο και την αποστολή που έχει κάθε φύλο.

Εκείνοι οι επιστήμονες, οι οποίοι ασχολούνται με τη βιολογία, ξέρουν καλά ότι κάθε φυτό και κάθε ζώο από τη φύση τους, ή καλύτερα να πούμε από τον Δημιουργό, είναι προορισμένα να ζουν σε κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες, οι οποίες είναι διαφορετικές για το καθένα απ'

αυτά. Αυτές οι συνθήκες προσδιορίζουν τη ζωή τους αλλά επίσης και τη δομή που έχει το σώμα τους.

Τώρα, ό,τι αφορά τον άνθρωπο. Υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ ανδρός και γυναικός. Και είναι διαφορετική η δομή του σώματος τους. Πρώτ' απ' όλα η γυναίκα είναι πολύ πιο αδύνατη από τον άνδρα. Ο Θεός προόρισε τη γυναίκα για ένα συγκεκριμένο έργο. Τη γυναίκα, και όχι τον άνδρα. Το έργο αυτό διαφέρει πολύ από εκείνο, για το οποίο είναι προορισμένος ο άνδρας.

Τι είναι το σημαντικότερο στη ζωή του ανθρώπου; Όλα τα έργα που κάνει ο άνθρωπος έχουν γι' αυτόν την ίδια σπουδαιότητα; Ασφαλώς όχι. Όταν έπλασε ο Θεός τους πρώτους ανθρώπους, τον Αδάμ και την Εύα, τους έδωσε την πρώτη εντολή, πολύ σύντομη και πολύ απλή: «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε» (Γεν. 1, 28). Αν αυτή ήταν η πρώτη εντολή τότε πρέπει να παραδεχθούμε ότι είναι εξαιρετικά σημαντική και πολύ βαθιά. Αν δεν υπήρχε αυτή η εντολή, τότε το ανθρώπινο γένος θα ήταν ολιγάριθμο και αδύναμο μπροστά στη φύση. Ξέρουμε ότι μόνο εκείνα τα κράτη θεωρούνται ισχυρά, αυτά που έχουν μεγάλο πληθυσμό.

Η εντολή, λοιπόν, του Θεού «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε» δηλώνει την σπουδαιότητα που έχει για το ανθρώπινο γένος το έργο αυτό. Αδιαμφισβήτητα τον πρώτο λόγο εδώ έχει η γυναίκα και όχι ο άνδρας. Για τη γυναίκα το έργο αυτό είναι το πιο σημαντικό στη ζωή της. Αυτό δεν το λέω εγώ αλλά η αγία Γραφή. Βέβαια δεν είναι σωστό να περιορίζουμε το ρόλο της γυναίκας στην τεκνογονία. Και πιστεύω ότι κανένας άνθρωπος προσεκτικός και πνευματικά καλλιεργημένος δεν σκέφτεται έτσι.

Οι Γερμανοί λένε ότι όλος ο ρόλος και η αποστολή της γυναίκας προσδιορίζονται από τέσσερεις λέξεις: παιδιά, ρούχα, κουζίνα, εκκλησία. Είναι ασέβεια να λέμε και να σκεφτόμαστε έτσι και να προσβάλλουμε ολόκληρο το γυναικείο φύλο. Για μας τους ορθοδόξους αυτό είναι απαράδεκτο. Θέλω να πω ότι αν η γυναίκα έχει κάποια προσόντα δεν πρέπει να τα αφήσει. Αν της έδωσε ο Θεός βαθιά διάνοια μπορεί να ασχοληθεί με την επιστήμη ή τη λογοτεχνία. Επαναλαμβάνω, είναι μεγάλο λάθος και είναι ανεπίτρεπτο να περιορίζουμε το ρόλο της γυναίκας στην τεκνογονία και την ανατροφή των παιδιών.

Αυτό όμως δεν αφορά όλες τις γυναίκες. Διότι είναι λίγες οι γυναίκες που έχουν κάποιες εξαιρετικές ικανότητες ή ταλέντα ή κλίση στην τέχνη, την επιστήμη ή την φιλοσοφία. Οι περισσότερες ως το σημαντικότερο έργο τους πρέπει να βλέπουν αυτό για το οποίο τις προόρισε ο Κύριος. Το να γεννάει η γυναίκα και να φροντίζει τα παιδιά της είναι έργο σπουδαιότατο. Και είναι απαράδεκτο να αφήνει η γυναίκα το παιδί της χωρίς φροντίδα. Καμμία άλλη γυναίκα δεν μπορεί να φροντίσει το παιδί της όπως το φροντίζει η μητέρα του.

Εδώ πολύ μεγάλο ρόλο παίζει η συγγένεια εξ αίματος, την οποία δεν πρέπει να την παραβλέπουμε. Επίσης και το μητρικό γάλα, τις ιδιότητες του οποίου ίσως δεν τις γνωρίζουμε καλά, έχει μεγάλη σημασία για τη σωστή ανάπτυξη του παιδιού. Και ένα άλλο εξίσου σημαντικό πράγμα: Η αγάπη που προσφέρει η μητέρα στο παιδί της δεν μπορεί να του την προσφέρει καμμία άλλη γυναίκα. Αλλοίμονο στο παιδί που το μεγαλώνει μία ξένη γυναίκα και όχι η μητέρα του ή που μεγαλώνει σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Αλίμονο στη γυναίκα που αρνείται το παιδί της.

Αλλοίμονο και σ' αυτή τη γυναίκα που παραβλέπει και δεν δίνει σημασία στις προτεραιότητες του φύλου της. Αλλοίμονο σ' εκείνες τις γυναίκες που περιφρονώντας την αξιοπρέπεια τους προτιμούν να φοράνε ανδρικά ρούχα. Έχω ακούσει για μία ανόητη γυναίκα που κυκλοφορούσε στους δρόμους ντυμένη με ανδρικό κοστούμι. Όταν την έβλεπαν οι άνθρωποι με απέχθεια και αγανάκτηση έστρεφαν το βλέμμα τους. Δεν καταλάβαινε η καημένη ότι προσβάλλει μ' αυτό την αξιοπρέπειά της.

Αυτό επιβεβαιώνει και η Αγία Γραφή με το λόγο που ήδη έχουμε αναφέρει: «Ουκ έσται σκεύη ανδρός επί γυναικί, ουδέ μη ενδύσεται ανήρ στολήν γυναικείαν, ότι βδέλυγμα Κυρίω τω Θεώ σου εστιν πας ποιών ταύτα» (Δευτ. 22, 5). Βεβαίως δε θεωρείται βδέλυγμα κάθε άνθρωπος που είναι ντυμένος με ρούχα του άλλου φύλου. Δεν μπορεί να είναι οργή του Θεού πάνω στη γυναίκα η οποία για να θρέψει τα μικρά της παιδιά δουλεύει ως σοβατζής και είναι αναγκασμένη να φοράει ανδρικά ρούχα για να κάνει τη δουλειά της. Δεν πρόκειται εδώ για τέτοιες περιπτώσεις. Εδώ μιλάμε για τις γυναίκες που περιφρονούν το δικό τους γυναικείο ένδυμα. Έχω δει στα πανεπιστήμια πολλές καθηγήτριες που φοράνε ανδρικά ρούχα. Αυτές είναι βδέλυγμα ενώπιον του Θεού, αυτές παραβαίνουν την εντολή που τις δόθηκε από τον Θεό.

Αυτός λοιπόν είναι ο λόγος για τον οποίο ο Κύριος δεν κάλεσε τις μυροφόρες γυναίκες να αναλάβουν το έργο που προοριζόταν για τους άνδρες. Και γι' αυτό ζητά ο Κύριος από τις γυναίκες να εκτιμούν και να σέβονται το δικό τους γυναικείο φύλο, τις ιδιότητες της ψυχολογικής τους σύνθεσης που τις χάρισε ο Θεός. Αν έχετε από τον Θεό αυτές τις ιδιότητες, να τις φυλάγετε με μεγάλο σεβασμό και ευχαριστία προς τον Κύριο. Αμήν.

Περί της ώρας του θανάτου

Πριν γίνει ο προφήτης Δαβίδ βασιλιάς του Ισραήλ υπηρετούσε τον βασιλιά Σαούλ. Ο Σαούλ, επειδή γνώριζε ότι ο Δαβίδ θα πάρει το θρόνο, τον καταδίωκε, προσπαθώντας να τον θανατώσει. Μια φορά όταν η ζωή του κινδύνευε, ο προφήτης Δαβίδ είπε σ' αυτούς που ήταν τότε μαζί του· «Ένα βήμα με χωρίζει από τον θάνατο» (Α' Βασ. 20, 3).

Θυμήθηκα τώρα αυτά τα λόγια γιατί πριν μία εβδομάδα έπρεπε να τα πω και εγώ. Ένα μόνο βήμα με χώριζε από το θάνατο. Για ένα διάστημα ήμουν σχεδόν πεθαμένος, σχεδόν καθόλου δεν είχα σφυγμό και η καρδιά μου παρά λίγο να σταματήσει να χτυπά. Αλλά ο Κύριος με σπλαχνίστηκε. Και τώρα ακόμα είμαι αδύναμος και μόνο καθισμένος μπορώ να μιλάω με σας.

Θέλω να σας πω κάτι πολύ σημαντικό, θέλω να σας πω **για την μνήμη του θανάτου**, διότι ο θάνατος βρίσκεται πολύ κοντά στον καθένα μας, όπως ήταν τόσο κοντά σε μένα το προηγούμενο Σάββατο. Ο καθένας από μας μπορεί να πεθάνει ξαφνικά, τότε που δεν περιμένει. Γνωρίζετε ότι η ζωή πολλών ανθρώπων τελειώνει ξαφνικά και απρόοπτα.

Να θυμάστε πάντα, χαράξτε στην καρδιά σας τον λόγο αυτό του Χριστού· «Εστωσαν υμών αι οσφύες περιζωσμέναι και οι λύχνοι

καιόμενοι» (Λκ. 12, 35). Να θυμάστε πάντα τον λόγο αυτό και ποτέ να μην τον λησμονήσετε. Όταν οι άνθρωποι ετοιμάζονται να περπατήσουν ένα μακρύ δρόμο ή να κάνουν μία δύσκολη εργασία δένουν στη μέση τους το ζωνάρι. Και όταν περπατάνε μέσα στο σκοτάδι της νύχτας έχουν μαζί τους λυχνάρια και είναι σημαντικό γι' αυτούς τα λυχνάρια αυτά να είναι πάντα αναμμένα.

Το ίδιο και στην πνευματική μας ζωή, η μέση μας πρέπει να είναι ζωσμένη και τα λυχνάρια μας αναμμένα. Πρέπει να είμαστε ακούραστοι εργάτες του Θεού και να αγωνιζόμαστε πάντα κατά του διαβόλου, ο οποίος σε κάθε μας βήμα προσπαθεί να μας αποτρέψει από τον Χριστό και να μας θανατώσει με τους πειρασμούς. Γι' αυτό ο Κύριος Ιησούς Χριστός μας έδωσε αυτή την εντολή· «Ἐστωσαν υμῶν αἱ ὀσφύες περιζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καϊόμενοι».

Ποτέ να μην λησμονείτε ότι η επίγεια ζωή μάς δόθηκε για να προετοιμαστούμε για την ζωή την αιώνια και η τύχη μας στην αιώνια ζωή θα κριθεί απ' αυτό, πώς ζήσαμε εδώ.

Να είστε πιστοί στον Χριστό, πιστοί με τον τρόπο που ο ίδιος έδειξε στην Αποκάλυψη του αποστόλου και ευαγγελιστού Ιωάννου. Εκεί Αυτός λέει· «Γίνου πιστός ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς» (Απ. 2, 10).

Πρέπει να είμαστε πιστοί στον Θεό, πρέπει ακούραστα κάθε μέρα, κάθε ώρα και κάθε στιγμή να υπηρετούμε τον Θεό. Η ζωή μας είναι σύντομη, δεν μπορούμε να σπαταλάμε άσκοπα αυτές τις λίγες ώρες και ημέρες της ζωής μας, πρέπει πάντα να σκεφτόμαστε την ώρα του θανάτου.

Όλοι οι άγιοι ασκητές είχαν πάντα στο νου τους την μνήμη του θανάτου. Μέσα στα κελιά τους είχαν κρανίο για να το βλέπουν και να θυμούνται το θάνατο. Με δάκρυα το κοιτούσαν, σκεφτόμενοι ότι και αυτοί θα ακολουθήσουν τον ίδιο δρόμο. Υπηρετούσαν ακούραστα τον Θεό και δούλευαν εις τον Κύριον, όπως το έκανε ο όσιος Σεραφείμ του Σαράφ. Εκείνοι, όπως και εσείς, άκουγαν κάθε μέρα στον εσπερινό τα λόγια του 33ου ψαλμού· «Θάνατος αμαρτωλών πονηρός» (Ψαλ. 33, 22). Όπως και εσείς, άκουγαν και αυτοί· «Τίμιος εναντίον Κυρίου ο θάνατος των όσιων αυτού» (Ψαλ. 115, 6). Φοβερό θάνατο έχουν οι αμαρτωλοί. Και έχω δει πολλά παραδείγματα. Όμως ένα γεγονός που έχω δει πρίν 40 χρόνια τόσο βαθιά αποτυπώθηκε στη μνήμη μου που δεν θα το ξεχάσω ποτέ.

Ήμουν τότε επαρχιακός γιατρός και με κάλεσαν στο σπίτι ενός πολύ γνωστού σ' εκείνη την περιοχή πλούσιου γαιοκτήμονα, που ήταν άνθρωπος πολύ κακός. Όταν μπήκα μέσα στο σπίτι του μού έκανε εντύπωση η ακαταστασία που υπήρχε εκεί. Άνθρωποι έτρεχαν από δω και από κει. Πάνω στο κρεβάτι ήταν ξαπλωμένος ένας γέρος με πρόσωπο κατακόκκινο που μόλις με είδε άρχισε κυριολεκτικά να ουρλιάζει. Έλεγε· «Γιατρέ, παρακαλώ, σώσε με! Πεθαίνω και μόνο με τη σκέψη, ότι μπορώ να πεθάνω».

Πού ήταν πριν εκείνος ο άνθρωπος, τι σκεφτόταν όταν ταλαιπωρούσε τους άλλους; Τι σκεφτόταν όταν τους έπαιρνε όλα τους τα χρήματα; Τώρα ο θάνατος ήλθε, είναι εδώ και είναι αργά πλέον να λες· «Πεθαίνω και μόνο με τη σκέψη, ότι μπορώ να πεθάνω». Θα έπρεπε η ζωή σου να ήταν τέτοια ώστε να μην φοβάσαι τον θάνατο.

Ποιος δεν φοβάται τον θάνατο; Μόνο αυτός που ακολουθεί τον Χριστό, που όλη την ζωή του κατευθύνει με σκοπό να τελεί τις εντολές του. Τέτοιοι

άνθρωποι δεν φοβούνται τον θάνατο. Γνωρίζουν την υπόσχεση που έδωσε ο Κύριος Ιησούς Χριστός στους μακαρισμούς: «Χαίρετε και αγαλλιάσθε, ότι ο μισθός υμών πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Μτ. 5, 12).

Τελείως διαφορετικός ἦταν ο θάνατος των αγίων. Ο ἅγιος Σεραφεῖμ πέθανε γονατισμένος μπροστά στην εικόνα της Παναγίας, στην οποία προσευχόταν πάντα. Ἐτσι στεκόμενος στα γόνατά του κοιμήθηκε και ἦταν τίμιος ἐναντίον Κυρίου ο θάνατος του.

Ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός μας λέει: «Περιπατεῖτε ἕως το φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία υμᾶς καταλάβῃ» (Ιω. 12, 35). Ἀκόμα ἔχετε το φῶς του Χριστοῦ, ἀκόμα ἔχετε τὴν δυνατότητα νὰ πηγαίνετε στο νὰό, νὰ ἀκούτε τὶς ἐντολές, νὰ ἀκούτε τὸ Εὐαγγέλιο. Νὰ περπατᾶτε μέσα σ' αὐτό το φῶς. Γιατί, ὅταν ἔλθει ο θάνατος, τὸ φῶς αὐτό θὰ σβήσῃ γιὰ σας. Πέραν τοῦ τάφου δὲν ὑπάρχει μετάνοια καὶ θὰ πάρετε ἀνταπόδοση σύμφωνα με ὅσα ἔχετε κάνει στὴ ζωὴ σας.

Περπατᾶτε λοιπὸν στο φῶς ὅσο ἔχετε τὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴ σας καταλάβῃ το σκοτάδι, τὸ σκοτάδι το αἰώνιο, τὸ σκοτάδι το θανάτου. Ο θεὸς ἀπόστολος Παῦλος λέει: «Ἰδού νυν καιρὸς ευπρόσδεκτος, ἰδού νυν ἡμέρα σωτηρίας» (Β' Κορ. 6, 2). Τώρα, ὅσο ζούμε, εἶναι γιὰ μας καιρὸς ευπρόσδεκτος, καιρὸς σωτηρίας. Τώρα πρέπει νὰ σκεφτόμαστε τὴν σωτηρία μας καὶ νὰ προετοιμαζόμαστε γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ. Αὐτὸ κάνουν ὅλοι οἱ χριστιανοί, ὅλοι ὅσοι ἀγαπᾶνε τὸν Χριστό.

Πρὶν 70 χρόνια ζοῦσε στὴν Ἀγία Πετρούπολη ἕνας γιατρός που λεγόταν Γαάζ. Αὐτὸς υπηρετοῦσε στὶς φυλακές καὶ εἶχε καρδιά ἀγαθὴ, καρδιά γεμάτη εὐσπλαχνία καὶ ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὴν θέση του, τοῦ γιατροῦ των φυλακῶν, προσπαθοῦσε ὅσο μπορούσε νὰ βοηθήσῃ τοὺς δυστυχημένους ἀνθρώπους που κρατιούνταν ἐκεῖ. Ἐβλεπε πὼς ἔστελναν

στα κάτεργα αλυσοδέσμιους κατάδικους, γνώριζε ότι θα περπατήσουν με τα πόδια χιλιάδες βέρστια μέχρι να φτάσουν στην Σιβηρία και η καρδιά του έσφιγγε από τον πόνο. Για να αισθανθεί τον πόνο τους μια φορά φόρεσε στα πόδια του αλυσίδες και περπατούσε μ' αυτές ώρες στην αυλή του σπιτιού του. Όταν βρισκόταν στην κλίνη του θανάτου, ο άγιος αυτός άνθρωπος και γιατρός, είπε στους συγκεντρωμένους γύρω του ανθρώπους τα εξής θαυμαστά λόγια, τα οποία πρέπει να τα βάλουμε καλά στο νου μας: «Να βιάζεστε να κάνετε καλό για τους άλλους». Να βιάζεστε γιατί ο θάνατος όλους μάς περιμένει. Να μην είστε επιπόλαιοι, να είστε πιστοί μέχρι θανάτου και θα σας δώσει ο Θεός το στέφανο της ζωής.

Ο προφήτης Ησαΐας είπε ένα λόγο, τον οποίο επίσης πρέπει καλά να θυμόμαστε και που πρέπει βαθιά να αποτυπωθεί στην καρδιά μας: «Εκστήτε, λυπήθητε, αι πεποιθυΐαι, εκδύσασθε, γυμναί γένεσθε, περιζώσασθε σάκκους τας οσφύας» (Ησ. 32, 11).

Τρέμετε ανέγνωιαστες, να έχετε την μνήμη του θανάτου, να σκέφτεστε πάντα την ώρα όταν θ' αφήσετε αυτή την ζωή και ποτέ να μην το ξεχνάτε. Και για να μην το ξεχνάμε, για να μπορέσουμε να ακολουθήσουμε την οδό του Χριστού και να μην φοβόμαστε τον θάνατο, χρειαζόμαστε βοήθεια από τον Παντοδύναμο Θεό. Χωρίς αυτή την βοήθεια δεν θα νικήσουμε τους πειρασμούς του διαβόλου, γι' αυτό πρέπει να ζητάμε να μάς στείλει ο Θεός την χάρη του. Κύριε, ελέησε μας τους αμαρτωλούς, Κύριε, βοήθησε μας!

Πρέπει να Τον ικετεύουμε έτσι όπως Τον ικέτευε η γυναίκα η ειδωλολάτρισσα, για την οποία ακούσατε σήμερα στο ευαγγελικό ανάγνωσμα. Αυτή ήταν Χαναanaία και όταν είδε τον Χριστό με τους μαθητές του άρχισε να φωνάζει δυνατά και να Τον ικετεύει: «Ελέησόν

με, Κύριε, υιέ Δαυίδ· η θυγάτηρ μου κακώς δαιμονίζεται» (Μτ. 15, 22). Αλλά ο Κύριος δεν της έδινε σημασία και συνέχιζε σιωπηλά το δρόμο του. Η γυναίκα συνέχιζε να Τον ικετεύει, όμως Εκείνος δεν απαντούσε. Στο τέλος οι μαθητές του Τού είπαν· «Απόλυσον αυτήν, ότι κράζει όπισθεν ημών» (Μτ. 15, 23). Και ο Κύριος απάντησε· «Ουκ απεστάλην ει μη εις τα πρόβατα τα απολωλότα οίκου Ισραήλ» (Μτ. 15, 24). Η γυναίκα όμως συνέχιζε να Τον ικετεύει. Τι της είπε τότε ο Κύριος; «Ουκ έστι καλόν λαβείν τον άρτον των τέκνων και βαλείν τοις κυναρίοις» (Μτ. 15, 26). Και άκουσε μία απάντηση καταπληκτική για την ταπείνωση και την πραότητα" «Ναι, Κύριε· και γαρ τα κυνάρια εσθίει από των ψιχίων των πιπτόντων από της τραπέζης των κυρίων αυτών» (Μτ. 15, 27), - δώσε μου, Κύριε, ένα ψίχουλο από το έλεός σου. Σταμάτησε ο Κύριος, όταν το άκουσε, και της είπε· «Ω γύναι, μεγάλη σου η πίστις! Γενηθήτω σοι ως θέλεις, και ιάθη η θυγάτηρ αυτής από της ώρας εκείνης» (Μτ. 15, 28).

Πολλοί από μάς έχουν ζωή που δεν αρμόζει στους χριστιανούς. Πολλοί είναι βεβαρημένοι με διάφορες αμαρτίες, πολλοί έχουν ξεχάσει τον λόγο του Θεού· «Το κέντρον του θανάτου η αμαρτία» (Α' Κορ. 15, 56). Ο θάνατος πληγώνει αυτόν που είναι δούλος της αμαρτίας. Τότε, αν είμαστε τόσο αδύναμοι, αν το ένδυμα της ψυχής μας είναι όλο μαύρο από τις αμαρτίες μας, δεν είμαστε και εμείς σαν τα σκυλιά, δεν πρέπει και εμείς να κρίζουμε προς τον Θεό, όπως έκραζε εκείνη η Χαναναία γυναίκα; «Κύριε, είμαι σαν το σκυλί, αλλά ελέησόν με!» «Έστωσαν υμών αι οσφύες περιζωσμένοι και οι λύχνοι καίόμενοι». Αμήν.

Για την ανατροφή των παιδιών

«Οὐδείς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναικα ἢ τέκνα ἢ ἀγρούς ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ ἐνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, εἰ μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ πατέρα καὶ μητέρα καὶ τέκνα καὶ ἀγρούς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον».

(Μκ. 10, 29-30).

Εἶναι ἀψευδής αὐτός ο λόγος του Κυρίου. Σας βεβαιώνω ὅτι, ὅταν ἀφήσα τα παιδιά μου καὶ τα ἐμπιστεύτηκα στον Θεό, Εκείνος τα φρόντισε. Τα παιδιά μεγάλωσαν σωστά καὶ νομίζω ὅτι ἐγώ δεν θα μπορούσα να τα φροντίσω τόσο καλά. Καὶ ο Κύριος μου ἔδωσε εκατό φορές περισσότερα παιδιά. Μου ἔδωσε ὅλους εσάς. Μου ἔδωσε τις καρδιές σας διότι γνωρίζω πόσο με αγαπάτε καὶ ἐγώ ανταποκρίνομαι στην ἀγάπη σας με τη δική μου θερμή ἀγάπη. Τόσο πολλά παιδιά μου ἔδωσε ο Θεός!...

Καὶ τα δικά σας παιδιά πρέπει να εἶναι μορφωμένα. Μόνο να μην περιορίζεται ἡ μόρφωση καὶ ἡ ἀγωγή τους στην ἑξῶθεν σοφία, στην σοφία αὐτοῦ του κόσμου. Να μαθαίνουν ταυτόχρονα την ἀνωθεν σοφία καὶ την ἀνώτατη ἀλήθεια. Να μαθαίνουν το νόμο του Θεοῦ καὶ τις ἐντολές του Χριστοῦ, να μαθαίνουν την ευλάβεια, πῶς να ἔχουν πάντα την μνήμη του Θεοῦ καὶ την σωστή χριστιανική οδó. Μόνο τότε δεν θα χαθούν τα παιδιά σας στις οδούς της ἀνθρώπινης σοφίας, μόνο τότε πάνω ἀπ' ὅλα θα ἔχουν πάντα την χριστιανική σοφία, την γνώση του Θεοῦ. Μ' αὐτό τον τρόπο λοιπόν πρέπει να διαπαιδαγωγούμε τα παιδιά μας.

Θα δώσετε λόγο ἐνώπιον του Θεοῦ για τα κακά παραδείγματα πού δίνετε στα παιδιά σας, για τούς καυγάδες πού γίνονται μπροστά στα μάτια τους, για τις φλυαρίες πού ἀκούνε να λέτε. Αν εσεῖς οἱ ἴδιοι το κάνετε αὐτό τότε τα παιδιά σας τί μπορούν να μάθουν ἀπό σας;

Εξ απαλῶν ονύχων πρέπει να αρχίζουμε την αγωγή, διότι μόνο σε πολύ μικρή ηλικία τα παιδιά αποδέχονται με ευκολία νουθεσίες και προτροπές. Η ψυχή τους είναι σαν το κερί μαλακή όπου κάθε δικός σας λόγος ή πράξη μένουν, και τα καλά και τα άσχημα παραδείγματα, λόγος αγαθός ή αισχρός.

«Μικρός βλαστός, όπου τον γέρνεις τέτοια κλίση θα πάρει, ένα καινούριο δοχείο αν θα εκπέμπει μυρωδιά ή κακοσμία εξαρτάται από το με τι θα το γεμίσετε, βάζοντας μέσα είτε αρώματα είτε ακαθαρσίες» (Αγ. Τύχων του Ζαντόνσκ).

Μητέρα, το πιο αγαπημένο πρόσωπο για το παιδί, πηγή στοργής και τρυφερότητας, στέκεται προσευχόμενη μπροστά στην εικόνα του Χριστού. Το παιδί κοιτάζει τότε αυτήν και τότε την εικόνα και δεν έχει ανάγκη από μακρές εξηγήσεις για το τί σημαίνει αυτό. Να, αυτό είναι το πρώτο σιωπηλό μάθημα της θεογνωσίας. Αυτό είναι το πρώτο και το πιο σημαντικό μάθημα της ευλάβειας. Τέτοια μαθήματα μπορείτε και πρέπει πάντα να δίνετε στα παιδιά σας.

Δεν υπάρχει για την μητέρα καθήκον μεγαλύτερο και έργο ιερότερο, για το οποίο αυτή φέρει ευθύνη ενώπιον του Θεού, απ' αυτό της ανατροφής των παιδιών. Στον Θεό θα δώσετε λόγο αν αμελήσετε αυτό το έργο. Και από τώρα θ' αρχίσουν τα βάσανα σας και θα ρίχνετε πικρά δάκρυα και θα αναστενάζετε βλέποντας τα παιδιά σας.

Λοιπόν, «Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων». (Ματ. 18, 10) Να φροντίζετε τα παιδιά σας, να είστε γι' αυτούς παράδειγμα της γνήσιας χριστιανικής ζωής και η ευλογία του Κυρίου στους αιώνες των αιώνων θα είναι σ' όλους εσάς και στα παιδιά σας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ

Όταν ο Κύριος έφυγε από τη συναγωγή, πήγε στο σπίτι του Σίμωνα και εκεί θεράπευσε την πεθερά του. «Δύοντος δέ του ηλίου πάντες όσοι είχαν ασθενούντας νόσοις ποικίλαις ήγαγον αυτούς προς αυτόν· δε ενί εκάστω αυτών τας χείρας επιτιθείς θεράπευσεν αυτούς. Εξήρχετο δε και δαιμόνια από πολλών κραυγάζοντα και λέγοντα ότι σύ ει ο Χριστός ο Υιός του Θεού. Και επίτιμων ουκ εία λαλείν, ότι ήδεισαν τον Χριστόν αυτόν είναι» (Λκ. 4, 40-41).

Όχι μόνο εδώ ο Χριστός απαγορεύει να κάνουν γνωστά σε όλους τα θαύματά του, αυτό το συναντάμε πολλές φορές στο Ευαγγέλιο, βλέπουμε ότι σχεδόν σ' όλες τις περιπτώσεις ο Κύριος έτσι ενεργούσε. Γιατί; Μας το εξηγεί ο ευαγγελιστής Ματθαίος. «Όπως πληρωθεί το ρηθέν διά Ησαΐου του προφήτου λέγοντος ιδού ο παις μου, όν ήρέτισα, ο αγαπητός μου, εις όν ευδόκησεν η ψυχή μου θήσω το πνεύμα μου επ' αυτόν, και κρίσιν τοις έθνεσιν απαγγελεί ουκ ερίσει ουδέ κραυγάσει, ουδέ ακούσει τις εν ταις πλατείαις την φωνήν αυτού. κάλαμον συντετριμμένον ου κατεάξει και λίνον τυφόμενον ου σβέσει, έως αν εκβάλη εις νίκος την κρίσιν» (Μθ. 12, 17-20).

Γι' αυτό, λοιπόν διότι ο Κύριος είναι το πρότυπο της πραότητας και της ταπεινοφροσύνης. Αυτός που είναι Αληθινός Θεός, Θεός Λόγος, κατέβηκε

από τους ουρανούς και έγινε άνθρωπος, ήταν τόσο ταπεινός πού δεν υπάρχει πιο ταπεινός απ' Αυτόν μεταξύ των ανθρώπων. «Εαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών» (Φι. 2.7). Ζούσε σαν δούλος μεταξύ μας και μας ἔδωσε παράδειγμα ταπεινοφροσύνης. Ο Χριστός λέει «Μάθετε απ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμὶ και ταπεινός τη καρδία, και ευρήσετε ἀνάπαυσιν ταις ψυχαις υμῶν» (Μθ. 11, 29). Αν θέλουμε να βρούμε ἀνάπαυση για τις ψυχές μας πρέπει να είμαστε σαν Αυτόν πρᾶοι και ταπεινοί. Γιατί ο Χριστός δεν επέτρεπε να διαλαλούν τα θαύματά του; Επειδὴ ἦταν ταπεινός, γι' αυτό. Ἦταν τελείως ξένος προς την κενοδοξία, δεν ἠθέλε να Τον επαινούν και δεν ζητούσε δόξα ἀπὸ τους ανθρώπους.

Και εμεῖς, τι κάνουμε εμεῖς; Δεν ζητάμε πάντα ἀπὸ τους ανθρώπους δόξα και ἔπαινο; Δεν είμαστε γεμάτοι ἀπὸ υπερηφάνεια; Ποιὸς ἀπὸ μας προσπαθεῖ να κρύψει τα καλὰ του ἔργα, ὅπως το ἔκανε ο Κύριος Ἰησοῦς Χριστός; Ποιὸς περιφρονεῖ την ἀνθρώπινη δόξα και ζητᾷ δόξα μόνο ἀπὸ τον Θεό; Σχεδὸν κανεῖς. Ὅλοι μας σχεδὸν ἔχουμε αὐτὸ το πάθος. Είναι πολὺ δύσκολο να ἀπαλλαχθούμε ἀπὸ την κενοδοξία. Μόνο οἱ ἅγιοι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπ' αὐτή. Εμεῖς ὅλοι, ἀρχίζοντας ἀπὸ μένα, είμαστε γεμάτοι ἀπὸ υπερηφάνεια.

Ἡ κενοδοξία εἶναι το πιο επικίνδυνο και το πιο ισχυρὸ πάθος. Υπάρχουν και ἄλλα πάθη ἐκτὸς ἀπὸ την υπερηφάνεια, η γαστριμαργία, η πορνεία, η οργή, η φιλαργυρία και ἄλλα. Αὐτὰ ὅμως τα πάθη εἶναι τέτοιου εἶδους που, ὅταν τα νικάμε, μας ἀφήνουν για πάντα και δεν μποροῦν στο ἔξης να μας πλησιάζουν. Τα δύο ὅμως ισχυρότερα πάθη η κενοδοξία και η υπε-ηφάνεια δεν μοιάζουν με τα υπόλοιπα. Μπορεῖ να τα πολεμάμε με ὅλες τις δυνάμεις μας, αὐτὰ ὅμως με τίποτα δεν μας ἀφήνουν.

Δεν υπάρχουν άλλα πάθη κατά των οποίων ο αγώνας θα ήταν τόσο δύσκολος. Όλοι οι άνθρωποι έχουν κενοδοξία, και αυτοί που ζουν στον κόσμο, και μοναχοί, ακόμα και ερημίτες. Εμείς που ζούμε μέσα στον κόσμο για ποιά πράγματα περηφανευόμαστε; Γι' αυτά που δεν πρέπει να δίνουμε καμία σημασία και ούτε πρέπει να τα προσέχουμε.

Περηφανευόμαστε λοιπόν για την καλή μας φωνή, την εξωτερική μας ομορφιά, τα ακριβά ρούχα, τον πλούτο, την ευγένεια. Περηφανευόμαστε επίσης για την εξυπνάδα μας και την πρόοδο στις επιχειρήσεις μας. Κάθε μας βήμα είναι συνδεδεμένο με την κενοδοξία. Όλοι μας περηφανευόμαστε.

Οι μοναχοί για ποιά πράγματα περηφανεύονται; Αυτοί που άφησαν τον κόσμο και αφιέρωσαν την ζωή τους στον Θεό για ποιά πράγματα μπορούν να περηφανεύονται; Και όμως περηφανεύονται. Αλλά η υπερηφάνειά τους είναι πιο εκλεπτυσμένη. Μοναχός που νηστεύει πολύ και κάνει πολλές προσευχές μπορεί να περηφανεύεται επειδή ξεπέρασε στην νηστεία και προσευχή τους άλλους μοναχούς. Μπορεί κάποιον μοναχό, να τον κάνουν ηγούμενο και να περηφανεύεται για την προαγωγή του. Προσεύχεται μοναχός, όμως το πάθος αυτό δεν τον αφήνει. Και δεν θα τον αφήσει ώσπου να γίνει τέλειος μοναχός και να νικήσει αυτό το πιο λεπτό και το πιο ισχυρό από τα ανθρώπινα πάθη.

Να αποφεύγουμε αυτό το πάθος και να θυμόμαστε πάντα τον λόγο εκείνο του Χριστού που λέει «πώς δύνασθε υμείς πιστεύσαι, δόξαν παρά αλλήλων λαμβάνοντες, και την δόξαν την παρά του μόνου Θεού ου ζητείτε;» (Ιω. 5, 44). Όλοι μας επιδιώκουμε την ανθρώπινη δόξα, θέλουμε να μας εξυπηρετούν οι άνθρωποι, όμως την δόξα από τον Θεό, την μόνη αληθινή δόξα, δεν την επιζητάμε. Σ' αυτήν την περίπτωση, λέει ο Κύριος, δεν μπορούμε, να πιστεύουμε.

Όπως βλέπετε την βαθιά, αληθινή και καθαρή πίστη μπορούν να έχουν μόνο αυτοί που είναι ελεύθεροι από το πάθος της κενοδοξίας. Αυτοί που σε όλα τα έργα τους επιζητούν όχι την δική τους δόξα αλλά την δόξα του Θεού. Αυτοί που το καλό που έχουν το θεωρούν όχι δικό τους κατόρθωμα, αλλά το αποδίδουν στον Θεό, διότι πραγματικά το καλό δεν είναι κάτι δικό μας, αλλά είναι δώρο του Θεού.

Ακόμα και ο μεγάλος απόστολος Παύλος λέει για τον εαυτό του «ου γαρ ο θέλω ποιῶ αγαθόν, ἀλλ' ο ου θέλω κακόν τουτο πράσσω» (Ρω. 7-19) . Αν έτσι έλεγε ο μεγάλος αυτός απόστολος τότε εμείς οι δυστυχημένοι τι να πούμε; Δεν πρέπει να μετανοήσουμε για την κενοδοξία μας και να καταλάβουμε επιτέλους ότι το καλό που έχουμε το έχουμε από τον Θεό; Εμείς οι ταλαίπωροι δεν πρέπει να επιζητάμε την δόξα από τους ανθρώπους αλλά μόνο από τον Θεό.

Υπάρχουν στην Αγία Γραφή δύο παραδείγματα,θα έλεγα πολύ χτυπητά, τα οποία μας δείχνουν πώς ο Θεός τιμωρούσε την κενοδοξία. Το πρώτο παράδειγμα αναφέρεται στον βασιλιά Εζεκία, ο οποίος ήταν πολύ ενάρετος άνθρωπος και ένας από τους καλύτερους βασιλείς στον Ισραήλ. Μια φορά ο Εζεκίας αρρώστησε βαριά και έπρεπε να πεθάνει. Αλλά μετά από θερμή προσευχή ο Θεός του χάρισε 15 χρόνια ζωής. Ο βασιλιάς της Βαβυλωνίας όταν έμαθε για την αρρώστια του έστειλε κάποιους δικούς του ανθρώπους με πλούσια δώρα να παρηγορήσουν τον βασιλιά στην ασθένεια του.

Ο Εζεκίας, ο οποίος ήδη είχε γίνει καλά, οδηγούμενος από την κενοδοξία έδειξε στους απεσταλμένους του βασιλιά της Βαβυλωνίας τους θησαυρούς του. Όταν αυτοί έφυγαν, ο προφήτης Ησαΐας ρώτησε τον Εζεκία ποιοι ήταν αυτοί οι άνθρωποι που σε επισκέφθηκαν, γιατί ί μιλήσατε, τι τους έδειξες; Ο Εζεκίας αναγκάστηκε να πει στον προφήτη ότι τους έδειξε

τους θησαυρούς του. Τότε ο Ησαΐας του είπε ότι για την κενοδοξία του ο Θεός θα τον τιμωρήσει· τους θησαυρούς του θα τους πάρει ο βασιλιάς της Βαβυλωνίας και όλος ο λαός του Ισραήλ θα οδηγηθεί στην Βαβυλώνια αιχμαλωσία.

Και ένα δεύτερο παράδειγμα επίσης πολύ χαρακτηριστικό. Ο βασιλιάς Οζίας, παππούς του Εζεκία, περηφανευόταν πολύ για τη δύναμή του και για τις νίκες του κατά των γειτονικών λαών. Η υπερηφάνεια και η κενοδοξία του έφτασε στο βαθμό να θέλει να μπει στο ιερό του ναού των Ιεροσολύμων και να θυμιάσει. 'Ο αρχιερέας και οι ιερείς του ναού προσπάθησαν να αποτρέψουν τον βασιλιά απ' αυτή την ασέβεια. Εκείνος όμως όχι μόνο δεν τους άκουσε, αλλά και οργίσθηκε όταν του το είπαν. Μόλις σήκωσε το χέρι του για να θυμιάσει εμφανίστηκε λέπρα σ' όλο το σώμα του. 'Όλη την υπόλοιπη ζωή του ήταν αναγκασμένος να κάθεται σε απομόνωση και την χώρα κυβερνούσε ο γιός του.

Ας σκεφτούμε καλά τα φοβερά αυτά παραδείγματα της κρίσης του Θεού κατά των υπερηφάνων και των κενοδόξων και ας ακολουθήσουμε τους ταπεινούς όπως μας λέει ο Χριστός ο Σωτήρας μας και Θεός. Σ' Αυτόν δόξα εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

**«ΚΑΘΩΣ ΘΕΛΕΤΕ ΙΝΑ ΠΟΙΩΣΙΝ ΥΜΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΚΑΙ
ΥΜΕΙΣ ΠΟΙΕΙΤΕ ΑΥΤΟΙΣ ΟΜΟΙΩΣ»**

«Και καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως, και ει αγαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; και γαρ οι αμαρτωλοί τους αγαπώντας αυτούς αγαπώσι. και εάν αγαθοποιήτε τους αγαθοποιούντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; και γαρ οι αμαρτωλοί το αυτό ποιοῦσι. Και εάν δανείζετε παρ' ων ελπίζετε απολαβεῖν, ποία υμίν χάρις εστί; και γαρ αμαρτωλοί αμαρτωλοῖς δανείζουσιν ίνα απολάβωσι τα ίσα. πλην αγαπάτε τους εχθρούς υμών και αγαθοποιείτε και δανείζετε μηδέν απελπίζοντες, και ἔσται ο μισθός

υμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ υψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστίν ἐπὶ τοὺς
αχάριστους καὶ πονηροὺς, γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονοι, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ
υμῶν οἰκτίρμων ἐστί» (Λκ. 6, 31, 36).

Τόσο ἀπλὰ λόγια! Εἶναι τόσο ἀπλὰ καὶ τόσο φυσικά ὥστε ὁ ἄνθρωπος,
ὅταν πρώτη φορὰ ἀκούει ὅτι πρέπει νὰ φέρεται στοὺς ἄλλους ἔτσι ὅπως
ἤθελε οἱ ἄλλοι νὰ φέρονται σ' αὐτόν, αἰσθάνεται ἀμηχανία. Κύριε! Πῶς
μόνος μου δὲν το σκέφτηκα! Ὅλα τα σπουδαία καὶ μεγάλα πράγματα
εἶναι ἀπλὰ καὶ ὅλη ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶναι καταπληκτικά
ἀπλή. Ἀπευθυνόταν στοὺς ἀνθρώπους με ἀπλή καρδιά. Τὴν δέχτηκαν οἱ
ἀπλοὶ ἀλιεῖς ἀπὸ τὴν Γαλιλαία καὶ ἐγιναν φῶς γιὰ ὅλο τὸν κόσμον.

Τὸν Χριστὸ ζητούσαν καὶ μετὰ Τὸν ἀκολούθησαν κυρίως ἀπλοὶ ἄνθρωποι
γιατί ὁ λόγος Του εἶναι ἀπλὸς καὶ εὐκόλα ἀγγίζει τὴν καρδιά τοῦ
ἀνθρώπου. Ὅλη ἡ διδασκαλία Του εἶναι κατανοητὴ καὶ ὅμως πόσο
μακριὰ ἀπ' αὐτὴ εἶναι ἡ δική μας πραγματικότητα!

Σπάνιο πρᾶγμα νὰ φερόμαστε στοὺς ἀνθρώπους ὅπως θὰ θέλαμε νὰ
μας φέρονται αὐτοί. Περιμένουμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ μας σέβονται
ἀλλὰ οἱ ἴδιοι τοὺς ταπεινώνουμε, θέλουμε νὰ μας βοηθήνε, ὅταν ὑπάρχει
ἀνάγκη, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι ποτὲ δὲν σκεφτόμαστε πῶς νὰ βοηθήσουμε τὸν
πλησίον.

Τί σημαίνει αὐτό; Γιατί εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα; Γιατί δὲν φερόμαστε
στοὺς ἀνθρώπους ὅπως θέλουμε νὰ μας φέρονται αὐτοί;

Δὲν συμπεριφερόμαστε ἔτσι με ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Στους πιο στενοὺς
συγγενεῖς μας, στοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀγαπάμε, στὴν γυναῖκα μας, στα
παιδιά μας, στὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μας, φερόμαστε ἔτσι ὅπως το
λέει ὁ Χριστὸς στὶς ἐντολές του, τοὺς ἀγαπάμε σαν τὸν εαυτὸ μας καὶ

δεν τους κάνουμε αυτά που θα ήταν δυσάρεστα για μας αν μας τα κάνανε οι άλλοι. Ποιά μητέρα, η οποία με όλη την καρδιά της αγαπάει το παιδί της, δεν προσφέρει σ' αυτό όλη την αγάπη και την τρυφερότητα που έχει, ακόμα και την ζωή της; Έτσι ακολουθεί το νόμο του Χριστού. Σ' αυτούς όμως που ονομάζουμε πλησίον αλλά στην πραγματικότητα τους θεωρούμε ξένους δεν φερόμαστε με τον ίδιο τρόπο. Τι μάς εμποδίζει να τους φερόμαστε έτσι όπως φερόμαστε σ' αυτούς που αγαπάμε; 'Ο εγωισμός και η φιλαυτία μας, γιατί μόνο τον εαυτό μας αγαπάμε. Γι' αυτό είμαστε καλοί με τους συγγενείς μας, επειδή τους αγαπάμε, και ψυχροί με τους άλλους, γιατί δεν τους αγαπάμε. Τόν εαυτό μας φροντίζουμε και τον αγαπάμε και τους ανθρώπους γύρω μας δεν τους αγαπάμε, συχνά τους πικραίνουμε και τους προσβάλλουμε. Και αυτό που ζητά από μας ο Κύριος είναι τόσο φυσικό, τόσο καθαρό και τόσο ιερό «Και καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποείτε αυτοίς ομοίως». Και στη συνέχεια λέει" «Και εάν αγαθοποιήτε τους αγαθοποιούντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί;... πλην αγαπάτε τους εχθρούς υμών και αγαθοποιείτε και δανείζετε μηδέν απελπίζοντες, και έσται ο μισθός υμών πολύς, και έσεσθε υιοί υψίστου».

Δύσκολο πράγμα ζητάει από μας ο Κύριος Ιησούς Χριστός. Θέλει να αγαπάμε τους εχθρούς μας. Μήπως αυτό είναι εύκολο; Όχι, αλλά πάρα πολύ δύσκολο. Να αγαπάνε τους εχθρούς τους μαθαίνουν αυτοί που έχουν καθαρή καρδιά, που με όλη την καρδιά τους αγαπάνε τον Θεό και τηρούν τις εντολές του, αυτοί που μέσα τους κατοικεί το Άγιο Πνεύμα, το πνεύμα της ταπείνωσης, αυτοί που όλο το είναι τους διαποτίζεται από αγάπη.

Αυτοί που έμαθαν να αγαπάνε τους εχθρούς και τους ανθρώπους που τους μισούσαν, νικούσαν με αγάπη τους αντιπάλους τους. Μέ τη δική

τους αγάπη μάζευαν πάνω στο κεφάλι των έχθρων τους αναμμένα κάρβουνα, έκαναν την καρδιά τους να καίει και μ' αυτό τον τρόπο από εχθρούς τους κάνανε φίλους.

Ο Κύριος λέει να μην περιμένουμε ανταπόδοση για το καλό που κάνουμε στους άλλους και μας υπόσχεται μεγάλη ανταμοιβή, μάς υπόσχεται αιώνια χαρά και αγαλλίαση και λέει ότι θα γίνουμε υιοί του Υψίστου. «Γίνεσθε ουν οικτίρμονες, καθώς και ο πατήρ υμών οικτίρμων εστί»... «Ότι αυτός χρηστός εστιν επί τους αχαρίστους και πονηρούς». Στέλνει βροχή σε όλους τους ανθρώπους, και καλούς και μη, και τον ήλιο διατάζει να φωτίζει όλο τον κόσμο.

Πού βρίσκεται η ρίζα της ευσπλαχνίας; Η ρίζα της ευσπλαχνίας είναι η συμπόνοια. Η συμπόνοια είναι το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της αγάπης. Εκεί όπου υπάρχει η αγάπη υπάρχει και η συμπόνοια, γιατί δεν μπορεί να αγαπάει κανείς και να μην συμπάσχει. Δεν μπορεί να μην βοηθάει αυτούς που έχουν ανάγκη. Και το κάνει χωρίς να περιμένει τίποτα, καμία ανταπόδοση.

Από την καθαρή αγάπη πηγάζει η ευσπλαχνία, αυτή μας κάνει να πραγματώνουμε αυτές τις εντολές του Χριστού, να δανείζουμε σ' αυτούς που δεν περιμένουμε να πάρουμε πίσω και να κάνουμε άλλα διάφορα έργα. Αυτόν που έτσι ενεργεί περιμένει μεγάλη χαρά, αυτός θα κληθεί υιός του Υψίστου.

Ξέρετε τι λέει ο Κύριος Ιησούς Χριστός για την Φοβερά του Κρίση, γιατί θα δικαιωθούν οι δίκαιοι; Μόνο εξαιτίας της αγάπης τους και για τα έργα της αγάπης που είχαν κάνει. Θά κληθούν υιοί του Υψίστου και θα λάμψουν σαν τα άστρα του ουρανού. Και αυτοί που δεν είχαν αγάπη

και δεν έκαναν έργα ελεημοσύνης θα κληθούν υιοί του διαβόλου και θα μοιραστούν μαζί του την αιώνιο βάσανο.

Από τον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο, το μέγα απόστολο της αγάπης, έχουμε μάθει ότι η αγάπη είναι πλήρωμα όλου του νόμου. Η ευσπλαχνία είναι και αυτή όλος ο νόμος του Χρίστου, διότι και αυτή πηγάζει από αγάπη.

Τι λοιπόν πρέπει να κάνουμε για να αποκτήσουμε την αγάπη; Ω, αυτό είναι μεγάλη υπόθεση, είναι ο σκοπός της ύπαρξης μας, όλης της ζωής μας. Γι' αυτό μας έπλασε ο Θεός, για να Τον πλησιάσουμε. Γι' αυτό ζούμε, για να γίνουμε υιοί του Υψίστου, για να τελειοποιούμαστε και να Τον ποθούμε.

Ποιό δρόμο πρέπει να ακολουθήσουμε;

Να πορευόμαστε διά μέσου της στενής πύλης, την ακανθώδη και τεθλιμμένη οδό, χωρίς να φοβόμαστε την θλίψη και τον πόνο γιατί είναι η αρχή του καλού. Πρέπει να ακολουθήσουμε την οδό των θλίψεων, εφαρμόζοντας στη ζωή μας τις εντολές του Χρίστου. Με ακούραστη προσευχή και νηστεία πρέπει να επιδιώκουμε την στενή κοινωνία με τον Θεό. Αυτοί έχουν αποκτήσει την αγάπη που σαν τον άγιο Σεραφείμ του Σαρόβ μέρα και νύχτα προσεύχονταν και ζούσαν στην εγκράτεια. Τίς καρδιές τέτοιων ανθρώπων ο Κύριος καθαρίζει από κάθε ακαθαρσία, διότι το Άγιο Πνεύμα μόνο στην ταπεινή καρδιά μπορεί να κατοικήσει. Πρέπει να αποκτήσουμε την πραότητα και την ταπείνωση και τότε θα έλθει η θεία αγάπη.

Υπάρχει ανάγκη πολλά να ζητάμε όταν μετανοούμε και προσευχόμαστε για τις αμαρτίες μας. Αλλά η πρώτη μας αίτηση πρέπει

να είναι αυτή, να καθαρήσει από την κακία ο Κύριος την καρδιά μας
και να μας χαρίσει τις αρετές, την πραότητα, την ταπείνωση και την
θεία αγάπη. Ας μην ξεχνάμε ποτέ την πιο χρήσιμη προσευχή, αυτή στην
οποία ζητάμε αγάπη. Να προσεύχεστε και με τα δικά σας λόγια, έτσι
όπως σάς φωτίζει ο Θεός. Μπορείτε, για παράδειγμα, με τον εξής τρόπο-
«Κύριε, δώσ' μου την θεία αγάπη, μάθε με να αγαπάω όλους τους
ανθρώπους, και αγενείς και αναιδείς, ακόμα και ανόητους και ασεβείς,
όπως Έσύ, Κύριε, όλους μάς αγαπάς, τους καταραμένους και
αμαρτωλούς
ανθρώπους».

"ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ, ΙΝΑ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ..."

«Μη κρίνετε, ίνα μη κριθήτε· εν ω γαρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, και εν ω μέτρω μετρείτε μετρηθήσεται υμίν. τι δε βλέπεις το κάρφος το εν τω οφθαλμώ του αδελφού σου, την δε εν τω σω οφθαλμώ δοκόν ου κατανοείς; ή πως ερείς τω αδελφώ σου, άφες εκβάλω το κάρφος από του οφθαλμού σου, και ιδού η δοκός εν τω οφθαλμώ σου; υποκριτά, έκβαλε πρώτον την δοκόν εκ του οφθαλμού σου, και τότε διαβλέψεις εκβαλείν το κάρφος εκ του οφθαλμού του αδελφού σου.» (Μτ. 7, 1-5).

Μεγάλη και φοβερή είναι αυτή η εντολή του Χριστού. Όλοι μας, αρχίζοντας από μένα, συνεχώς κρίνουμε και κατακρίνουμε ο ένας τον άλλον και γι' αυτό θα δώσουμε λόγο στη Φοβερά Κρίση του Κυρίου και Θεού μας Ιησού Χριστού. Θα μας κρίνει Αυτός διότι και εμείς κρίνουμε τους άλλους, ψάχνουμε να βρούμε στον πλησίον μας το παραμικρό σφάλμα ενώ τις δικές μας αμαρτίες δεν τις βλέπουμε και ούτε θέλουμε να τις σκεφτόμαστε.

Ο άγιος απόστολος Παύλος στην Προς Ρωμαίους επιστολή του λέει το εξής: «Διό αναπολόγητος ει, ω άνθρωπε πας ο κρίνων· εν ω γαρ κρίνεις τον έτερον, σεαυτόν κατακρίνεις· τα γαρ αυτά πράσσεις ο κρίνων, οίδαμεν δε ότι το κρίμα του Θεού εστί κατά αλήθειαν επί τους τα τοιαύτα πράσσοντας. Λογίζη δε τούτο, ω άνθρωπε ο κρίνων τους τα τοιαύτα πράσσοντας και ποιών αυτά, ότι συ εκφεύξη το κρίμα του Θεού;» (Ρωμ. 2, 1-3).

Μεγάλη αλήθεια βρίσκεται σ' αυτά τα λόγια του αποστόλου Παύλου. Δεν προσέχουμε τα δικά μας ελαττώματα και τις αμαρτίες, ενώ στους άλλους βρίσκουμε πολλά σφάλματα. Ψάχνουμε να τα βρούμε και όταν τα βρίσκουμε, πάμε και τα διαλαλούμε σε όλον τον κόσμο. Έγινε πλέον κακή συνήθεια, μόλις μαθαίνουμε κάτι για τον πλησίον μας, να πηγαίνουμε και να το διαλαλούμε παντού. Ή γλώσσα μας καίει και σπεύδουμε να πούμε στους άλλους αυτό που είδαμε και ακούσαμε.

Ξεχνάμε ότι αν εμείς κρίνουμε τους άλλους θα μάς κρίνει και εμάς ο Θεός. Ξεχνάμε ότι δεν έχουμε κανένα δικαίωμα να κρίνουμε τον πλησίον διότι αυτό δεν είναι δική μας υπόθεση αλλά του Θεού, ο οποίος είναι Υπέρτατος Κριτής, ο οποίος μόνος γνωρίζει την καρδιά του ανθρώπου και μπορεί να αποδώσει δικαία κρίση. Εμείς όμως κατακρίνουμε τον πλησίον και πολλές φορές με πολύ βαριά λόγια. Δεν σκεφτόμαστε ότι ο αδελφός μας μπορεί να μετανόησε ήδη και να του αφέθηκε η αμαρτία του, επειδή μετανόησε βαθιά.

«Ωστε μη προ καιρού τι κρίνετε, έως αν έλθη ο Κύριος, ος και φωτίσει τα κρυπτά του σκότους και φανερώσει τας βουλάς των καρδιών, και τότε ο έπαινος γενήσεται εκάστω από του Θεού.» (Α' Κορ. 4, 5). Εμείς, όμως, πάντοτε βιαζόμαστε να κρίνουμε τους άλλους και δεν περιμένουμε

την κρίση του Χριστού. Είμαστε κριτές του πλησίον και όχι του εαυτού μας.

Ένας σοφός του Ισραήλ, ο υιός του Σειράχ είπε: «ἀκήκοας λόγον, συναποθανέντω σοι· θάρσει, οὐ μή σε ρήξει.» (Σειρ. 19, 10). Πολύ σπουδαία είναι αυτά τα λόγια του. Εμείς ξεχνάμε ποτέ τα σφάλματα του αδελφού μας; Πεθαίνει μαζί μας ο κακός λόγος• Όχι, ποτέ. Εμείς τον διαδίδουμε και μ' αυτόν τον τρόπο γινόμαστε σαν τις μύγες οι όποιες κυκλοφορούν παντού και παντού μεταδίδουν την μόλυνση. Πρέπει να είμαστε όχι σαν τις μύγες αλλά σαν τις μέλισσες οι οποίες πετάνε από το ένα λουλούδι στο άλλο μαζεύοντας το μέλι. Και εμείς πρέπει να μαζεύουμε το μέλι δίνοντας σημασία μόνο στο καλό πού υπάρχει στον αδελφό μας.

Γι' αυτούς πού κακολογούν και κατακρίνουν τον αδελφό τους ο ψαλμωδός και προφήτης Δαβίδ είπε: «τάφος ανεωγμένος ο λάρυγξ αυτών» (Ψαλ. 5, 10). Ανοίξτε έναν τάφο και θα δείτε τι ακαθαρσίες υπάρχουν μέσα του και τι δυσοσμία. Η ίδια δυσοσμία, πνευματική δυσοσμία, βγαίνει από το στόμα μας όταν κατακρίνουμε τον πλησίον. Στον ίδιο ψαλμό πού διαβάζεται στην πρώτη Ώρα ο προφήτης λέει: «απολείς πάντας τους λαλούντας το ψεύδος» (Ψαλ. 5, 7). Εμείς όμως διώχνουμε αυτούς που κακολογούν μπροστά μας τον πλησίον; Όχι, δεν τους διώχνουμε αν και έπρεπε να το κάνουμε.

Αυτό που πρέπει εμείς να κάνουμε είναι να δαμάσουμε τη γλώσσα μας. Όλοι είμαστε ένοχοι ενώπιον του Θεού και όλοι έχουμε πολλές αμαρτίες. Τις δικές μας αμαρτίες πρέπει να προσέχουμε και όχι του πλησίον μας. Είπε ο ψαλμωδός: «ου δικαιωθήσεται ενώπιόν σου πας ζων» (Ψαλ. 142, 3). Κανείς δεν είναι δίκαιος ενώπιον του Θεού, όλοι είμαστε ένοχοι. Αυτοί

που κατακρίνουν τους άλλους, πολλές φορές, γίνονται και συκοφάντες επειδή τους κατηγορούν για κάτι αβάσιμο.

Χτες γιορτάσαμε τη μνήμη ενός πολύ μεγάλου αγίου, του αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος, Πατριάρχου Αλεξανδρείας. Εκείνος για να διδάξει αυτούς, που τους άρεσε να κατακρίνουν τους άλλους, διηγήθηκε μια φορά την εξής ιστορία. Σε μία πολύ μεγάλη πόλη, στην Τύρο, ζούσε κάποτε ένας μοναχός, ζούσε εκεί και μία πόρνη ονόματι Πορφυρία. Μια μέρα όταν ο μοναχός αυτός περπατούσε στο δρόμο τον πλησίασε η Πορφυρία και του είπε: «πάτερ άγιε, σώσε με όπως και ο Χριστός έσωσε κάποτε μία πόρνη». Ο άγιος εκείνος μοναχός την πήρε από το χέρι και την πήγε έξω από την πόλη. Την οδήγησε σ' ένα γυναικείο μοναστήρι για να καθαρθεί εκεί η ψυχή της με τα δάκρυα τής μετανοίας. Στο δρόμο βρήκαν ένα μωρό που οι γονείς του το είχαν αφήσει και η Πορφυρία το πήρε για να το μεγαλώσει.

Όταν αυτό έγινε γνωστό μερικοί άνθρωποι που τους άρεσε πολύ να κατακρίνουν τον πλησίον τους άρχισαν να κακολογούν την Πορφυρία, λέγοντάς της: «Μπράβο, Πορφυρία, ωραίο παιδάκι κάνατε με τον μοναχό». Και τον μοναχό τον περιφρονούσαν και τον κακολογούσαν. Ο μοναχός όμως προσευχόταν αδιαλείπτως και για την Πορφυρία και για τον εαυτό του. Ήρθε η ώρα του να πάει σε άλλο κόσμο και όταν βρισκόταν στην επιθανάτια κλίνη παρακάλεσε να του φέρουν ένα θυμιατό με αναμμένα κάρβουνα. Πήρε τα κάρβουνα και τα έβαλε πάνω στο στήθος του. Η φωτιά δεν άγγιξε ούτε το σώμα του αλλά ούτε ακόμα και τα ρούχα. Τότε είπε ο μοναχός: «Να ξέρετε εσείς που κατακρίνατε την Πορφυρία και εμένα ότι είμαι αθώος. Η σαρκική αμαρτία δεν με έχει αγγίζει όπως δεν με άγγιξε τώρα η φωτιά αυτή».

Δεν αρκεί αυτό το παράδειγμα σ' εκείνους που τους αρέσει να κατακρίνουν τους άλλους. Δε σταματάνε τις κακολογίες τους. Αλλοίμονό τους, όπως κρίνουν αυτοί τον πλησίον τους έτσι θα κριθούν από τον Θεό. Ο δικός μας μεγάλος άγιος, ο άγιος Δημήτριος, μητροπολίτης Ροστόβ, λέει το εξής, όταν αναφέρεται στην κατάκριση: «Μην κοιτάς τις αμαρτίες των άλλων αλλά πρόσεχε τη δική σου κακία. Διότι δεν θα δώσεις λόγο για τους άλλους αλλά μόνο για τον εαυτό σου. Δεν υπάρχει ανάγκη να προσέχεις τους άλλους, πώς ζει ο καθένας και ποιες αμαρτίες κάνει. Εσύ πρόσεχε τον εαυτό σου. Ευαρεστείς τον Θεό; Μοιάζει η ζωή σου με την ζωή των αγίων; Ακολουθείς και εσύ την οδό που ακολούθησαν αυτοί στη ζωή τους; Είναι ευχάριστο μπροστά στο Θεό το έργο σου; Ο άνθρωπος που κατακρίνει τους άλλους μοιάζει με έναν πονηρό καθρέφτη, ο οποίος ενώ αντανακλά τους άλλους, τον εαυτό του δεν τον βλέπει. Μοιάζει επίσης και με ένα ακάθαρτο λουτρό το οποίο τους άλλους τους πλένει ενώ το ίδιο μένει άπλυτο.

Το ίδιο και αυτός που κρίνει τους άλλους. Βλέπει τι τρώει, τι πίνει και ποιες αμαρτίες κάνει ο καθένας, τον εαυτό του όμως δεν τον βλέπει. Στον πλησίον του βλέπει ακόμα και την παραμικρή αμαρτία. Η δική του όμως η αμαρτία, όσο μεγάλη και να είναι, γι' αυτόν είναι σαν να μην υπάρχει. Θέλει να μην ξέρει κανείς την αμαρτία του και να μην λέει τίποτα γι' αυτή. Ενώ ο ίδιος τους άλλους τους συκοφαντεί, τους κρίνει και τους κατακρίνει».

Δέν είναι δική μας η εικόνα που δίνει ο άγιος Δημήτριος; Ασφαλώς για μας μιλάει εδώ ο άγιος και ιδιαίτερα γι' αυτούς που η κατάκριση και η συκοφαντία έγινε πλέον η ζωή τους και που βρίσκονται πολύ μακριά απ' αυτό που λέει ο Ιησούς. Είναι οι άνθρωποι που θέλουν να βγάλουν το σκουπιδάκι από το μάτι του αδελφού τους ενώ οι ίδιοι έχουν στο δικό

τους το μάτι ολόκληρο δοκάρει. Να μην τους μοιάζουμε. Να προσέχουμε τον εαυτό μας και να ζητάμε τη βοήθεια του Θεού σ' αυτό τον δύσκολο αγώνα κατά του πάθους της κατακρίσεως. Να μην κρίνουμε για να μην κριθούμε και εμείς από τον Έναν Μοναδικό και Αιώνιο Κριτή, τον Κύριό μας Ιησού Χριστό, του Οποίου η τιμή και το κράτος μετά του Ανάρχου Αυτού Πατρός και του Παναγίου και Ζωοποιού Πνεύματος. Αμήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΟΓΓΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Την προηγούμενη Κυριακή προσπάθησα να αποκαλύψω το μεγαλείο και το βάθος του λόγου του αποστόλου Παύλου που τον εαυτό του ονομάζει σπονδή στη Θυσία. Σας έλεγα για τις αμέτρητες συμφορές και τα βάσανα που υπόφερε σ' όλη τη ζωή του για τον Κύριο Ιησού Χριστό, ο οποίος προσφέρθηκε Θυσία για τις αμαρτίες όλου του κόσμου. Συμπληρώνοντας αυτά που σας έλεγα τότε, για τα παθήματα του μεγάλου αυτού αποστόλου, θα σας πω τώρα και τι υπέφερε σε μία πόλη της Μακεδονίας, στους Φιλίππους, για το κήρυγμά του. Με την καταγγελία κάποιων, που δεν τους άρεσε το κήρυγμά του, οι άρχοντες της πόλης έδωσαν διαταγή να τον ραβδίσουν και μετά τον έριξαν στη φυλακή και έσφιζαν τα πόδια του στο τιμωρητικό ξύλο. Έχασε τότε το θάρρος του ο απόστολος; Αρχισε να κλαίει; Ασφαλώς όχι. Κατά τα μεσάνυχτα ο Παύλος μαζί με το συνεργάτη του, το Σίλα, έψαλαν ψαλμούς, δοξολογώντας το Θεό. Θα μπορούσε ο Παύλος με μία μόνο λέξη να αποφύγει τους ραβδισμούς, να βγει από τη φυλακή και ακόμα και να τρομάξει τους άρχοντες, αρκεί να τους έλεγε ότι είναι Ρωμαίος πολίτης. Όμως δεν το έκανε. Προτίμησε τον εξευτελισμό για το όνομα του Χριστού και χαιρόταν με όλη την καρδιά του για τις μαστιγώσεις και τις πληγές, διότι αυτά συνέβαλαν στην επιστροφή του δεσμοφύλακα και της οικογένειάς του στην πίστη στο Χριστό. Να θυμόμαστε πάντα πόσο εμείς φοβόμαστε τις μαστιγώσεις και τις πληγές ενώ, αντίθετα, πόσο ο μεγάλος αυτός διάκονος του Θεού χαιρόταν γι' αυτά. Χαιρόταν κάθε φορά που μπορούσε να γίνει σπονδή στη Θυσία.

Και στη σημερινή αποστολική περικοπή διαβάζουμε ακόμα πιο παράξενο λόγο του αποστόλου Παύλου από την επιστολή του Προς

Κολοσσαείς; «Νυν χαίρω εν τοις παθήμασί μου υπέρ υμών και ανταναπληρώ τα υστερήματα των θλίψεων του Χριστού εν τη σαρκί μου υπέρ του σώματος αυτού, ο έστιν η εκκλησία» (Κολ. 1, 24).

Ακούτε πώς χτυπά ή καρδιά του μεγάλου αποστόλου; Ακούτε πώς αυτός θεωρεί ότι υστερεί σε παθήματα που υπομένει για την Εκκλησία του Χριστού, που είναι το Σώμα Του. Όχι μόνο χωρίς καθόλου να γογγύζει, υπομένει όλα τα αμέτρητα παθήματα αλλά διψά και για περισσότερα. Ω, Κύριε! Και εμείς, οι αδύνατοι χριστιανοί, πόσο φοβόμαστε τους ονειδισμούς, τις θλίψεις και τα παθήματα! Είναι δυνατόν να βρεθεί έστω και ένας μεταξύ μας που θα ζητούσε να πληθυνθούν αυτά; Εκείνος, όμως, διψούσε γι' αυτά τα παθήματα, για να μορφωθεί ο Χριστός στις καρδιές των εθνικών, στους οποίους κήρυττε ακούραστα το Ευαγγέλιο.

Ας θυμηθούμε και έναν άλλο λόγο του μεγάλου Παύλου: «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθώς καγώ Χριστού» (Α' Κορ. 11, 1). Να μιμηθούν τον απόστολο Παύλο στη δίψα του για τα παθήματα του Χριστού μπορούν, βέβαια, πολύ λίγοι άνθρωποι, αυτοί που έλαβαν τα πλούσια χαρίσματα του αγίου Πνεύματος. Οι απλοί όμως χριστιανοί μπορούν να ευαρεστήσουν και αυτοί το Θεό και να έχουν μισθό απ' Αυτόν αλλά μόνο με την αγόγγυστη υπομονή των θλίψεων που τους στέλνονται από το Θεό. Να θυμόμαστε όλοι μας τα λόγια του μεγάλου αποστόλου Παύλου από την επιστολή του προς Εβραίους: «Υιέ μου, μη ολιγώρεις παιδείας Κυρίου, μηδέ εκλύου υπ' αυτού ελεγχόμενος, ον γαρ αγαπά Κύριος παιδεύει, μαστιγοί δε πάντα υιόν ον παραδέχεται, ει παιδεύαν υπομένετε, ως υιοίς υμίν προσφέρεται ο Θεός· τις γαρ εστίν υιός ον ου παιδεύει πατήρ; ει δε χωρίς εστε παιδείας, ης μέτοχοι γεγόνασι πάντες, άρα νόθοι εστέ και ουχ υιοί.» (Εβρ. 12, 5-8).

Συχνά ρωτούν οι άνθρωποι γιατί, για ποιο λόγο, Κύριος ο Θεός τους στέλνει θλίψεις και πολλές φορές και πολύ σοβαρές δοκιμασίες; Είναι πολύ σημαντικό για τον κάθε χριστιανό να καταλάβει ότι οι θλίψεις μάς αποστέλλονται κατά το θέλημα του Θεού, το πάντοτε αγαθό και σωτήριο. Τις περισσότερες φορές μάλιστα στέλνονται όχι σαν τιμωρίες, για τις αμαρτίες μας, αλλά για να επαναπροσδιορίσουμε τους δρόμους μας και τις καρδιές μας ή σαν απάντηση στα αιτήματα που απευθύνουμε στο Θεό. Οι άνθρωποι πολλές φορές περιμένουν από το Θεό να πραγματοποιήσει αυτά που ζητούν στις προσευχές τους με ένα τρόπο που οι ίδιοι θεωρούν ότι είναι ο καλύτερος. Ο Θεός, όμως, συχνά άπαντα στις δεήσεις τους με έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο και όχι μ' αυτόν που θα ήθελαν ή θα φαντάζονταν.

Αν ζητάνε, για παράδειγμα, να τους χαρίσει ο Θεός ταπείνωση, φαντάζονται ότι σιγά-σιγά μέρα με τη μέρα η ταπείνωση υπό την ευεργετική επίδραση του Θεού θα μεγαλώνει στις καρδιές τους. Ο Κύριος όμως συχνά το κάνει με έναν διαφορετικό τρόπο• τους στέλνει ένα απροσδόκητο σκληρό χτύπημα το οποίο πληγώνει την υπερηφάνεια και τον εγωισμό τους και τους ταπεινώνει. Συχνά ο Θεός μάς στέλνει κάποια ασθένεια και εμείς παραπονιόμαστε και καθόλου δεν σκεφτόμαστε ότι τις περισσότερες φορές αυτή είναι μια μεγάλη ευεργεσία του Θεού, είναι ίσως η απάντηση του Θεού στις προσευχές μας, με τις οποίες τον παρακαλούμε να δυναμώσει την πίστη μας.

Δεν γνωρίζετε ότι πολλές φορές ο Κύριος μάς στέλνει φοβερές σωματικές ασθένειες και πληγώνει το σώμα μας για να μας δυναμώσει πνευματικά; Αυτό έγινε και με τον όσιο Ποιμένα τον Πολύαθλο, ο οποίος ασκήτευε στη μονή των Σπηλαίων και όλη τη ζωή του βρισκόταν στο κρεβάτι του πόνου υποφέροντας από μία αθεράπευτη ασθένεια και μ'

αυτό τον τρόπο έφτασε στην αγιότητα. Άλλοι άνθρωποι, οι οποίοι δίνουν μεγάλη σημασία στα γήινα αγαθά, ζητάνε από τον Κύριο να αυξηθούν τα πλούτη τους. Και ο Κύριος τους απαντά με την καταστροφή των κτημάτων τους ή με πυρκαγιές και μ' αυτόν τον τρόπο τους αποστρέφει από την προσκόλληση στα γήινα και από τη φιλαργυρία και έτσι διορθώνει τις αποκλίσεις τους από τη σωστή οδό, την οποία μας διδάσκουν οι μακαρισμοί.

Ο Θεός φέρεται σε μας σαν σε πραγματικούς υιούς Του, τους οποίους τιμωρεί για το καλό τους. Τις θλίψεις που μας στέλνει ο Κύριος εμείς πρέπει να τις υποδεχόμαστε έτσι όπως μας το λέει ο άγιος απόστολος Πέτρος: «Ταπεινώθητε ουν υπό την κραταιάν χείρα του Θεού, ίνα υμάς υψώση εν καιρώ.» (Α' Περ. 5, 6). Αν δεν μπορούμε, παρ' όλες τις προσπάθειές μας, να κατανοήσουμε για ποιο λόγο μάς στέλνονται από το Θεό οι θλίψεις, τότε ας ταπεινωθούμε κάτω από το δυνατό χέρι του Θεού και θα μας ανυψώσει στον κατάλληλο καιρό, για να καταλάβουμε τους δρόμους Του με τους οποίους μας οδηγεί σ' αυτόν το σκοπό. Πρέπει με πολλή ταπείνωση και χωρίς τον παραμικρό γογγυσμό να δεχόμαστε όλες τις δοκιμασίες και τις θλίψεις, που μας στέλνονται από το Θεό, έχοντας την ταπεινή πεποίθηση ότι μ' αυτά ο Θεός μας κατευθύνει και όχι ότι ξεσπά επάνω μας την οργή Του. Διότι ο ίδιος διά του στόματος του προφήτη Ησαΐα είπε: «Δεν είμαι πια μ' αυτό οργισμένος» (Ήσ. 27, 4). Ενώ εμείς, συνήθως, νομίζουμε ότι ο Κύριος είναι οργισμένος μαζί μας και γι' αυτό μας στέλνει τις θλίψεις. Όχι. Πάντοτε να θυμάστε ότι στο Θεό δεν υπάρχει οργή. «Ο Θεός αγάπη εστίν» (Α' Ίω. 4, 8). Και η τέλεια αγάπη είναι ξένη προς την οποιαδήποτε αδικία.

Αλλά πολλές φορές, όταν ο Θεός μάς δίνει ένα σοβαρό χτύπημα, διά του οποίου μάς ταπεινώνει για να μάς υψώσει αργότερα, εμείς γογγύζουμε κατά του Θεού. Καταλαβαίνετε, όμως, πόσο βαριά αμαρτία είναι ο γογγυσμός κατά του Θεού; Όταν γογγύζουμε κατά του Θεού, αυτό σημαίνει ότι Τον θεωρούμε άδικο, θεωρούμε ότι Αυτός δεν μάς φέρεται σωστά και θα έπρεπε να μάς φερθεί κατά έναν διαφορετικό τρόπο. Όμως δεν είναι βαριά αμαρτία να κατηγορούμε το Θεό για αδικία και να Τον συκοφαντούμε; Βλέπετε, λοιπόν, πόσο βαριά αμαρτία είναι ο γογγυσμός κατά του Θεού. Γι' αυτό «εν φόβω τον της παροικίας υμών χρόνον αναστρέφητε» (Α' Πέτρ. 1, 17). Πρέπει να προσέχουμε πολύ τα λάθη και τα εμπόδια στην πορεία μας προς τη Βασιλεία των Ουρανών. Αλλά περισσότερο απ' όλα τα άλλα πρέπει να φοβόμαστε να μην παραβαίνουμε τη μεγάλη εντολή του Χριστού: «Μη κρίνετε, ίνα μη κριθήτε» (Μτ. 7, 1). Και γογγυσμός κατά του Θεού δεν είναι μόνο κρίση του Θεού αλλά και κατάκρισή Του.

Ας αφήσουμε την κρίση αυτή σ' εκείνους τους δυστυχείς ανθρώπους που εκούσια καταστρέφουν τον εαυτό τους. Τους οποίους ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός δεν τους διορθώνει ούτε τους τιμωρεί, επειδή είναι αδιόρθωτοι και αθεράπευτοι. Εμείς μόνο να ζητάμε την βοήθειά Του για το δρόμο της σωτηρίας μας, να Τον δοξολογούμε και να Τον τιμούμε πάντοτε μαζι με τον άναρχο Πατέρα Του και το Άγιο Πνεύμα. Αμήν.